

บทที่ 7

คนในพื้นที่: การครอบงำและการต่อรองทางวัฒนธรรม ผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยว

คนในพื้นที่เป็นอีกกลุ่มตัวอย่างหนึ่งในฐานะของผู้ถ่ายภาพท่องเที่ยวที่งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญในการศึกษา ไม่น้อยไปกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในแวดวงผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายภาพในแวดวงอื่น ประเด็นที่น่าสนใจของการนำเสนอเรื่องเล่าของกรณีศึกษาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแห่งนี้นั้น อยู่ตรงประเด็นที่ว่า การเกิดและเติบโตในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการมาเยือนจากกลุ่มคนทางสังคมมาหน้าหลายตาในฐานะคนนอกพื้นที่ดังกล่าว จะมีส่วนหล่อหลอม หรือส่งผลกระทบต่อความโน้มเอียงทางอุปนิสัยหรือรสนิยมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพท่องเที่ยวในฐานะของคนในพื้นที่ที่เกิด เติบโต และดำรงอยู่ชีวิตอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าวบ้างหรือไม่อย่างไร

ด้วยเหตุนี้กลุ่มคนในพื้นที่ จึงเป็นอีกกลุ่มตัวอย่างหนึ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ไม่สามารถที่จะละเลยไปได้ ทั้งนี้จากการลงพื้นที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต พูดคุยซักถาม ตลอดจนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันกับกลุ่มคนในพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการใช้ชีวิต การสั่งสมทุน ตลอดจนเรื่องของการถูกครอบงำและการต่อรองทางวัฒนธรรมผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวนั้นมีลักษณะที่แตกต่างไปจากกลุ่มผู้ถ่ายภาพท่องเที่ยวในแวดวงที่ผ่าน ๆ มา และเพื่อให้เห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอเรื่องเล่าชีวิตของคนในพื้นที่ดังกล่าวด้วยรูปแบบเดียวกันกับเรื่องเล่าชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่ผ่าน ๆ มา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คนในพื้นที่ “โจ้”

1. ชีวิตของ “โจ้” แบ่งได้เป็น

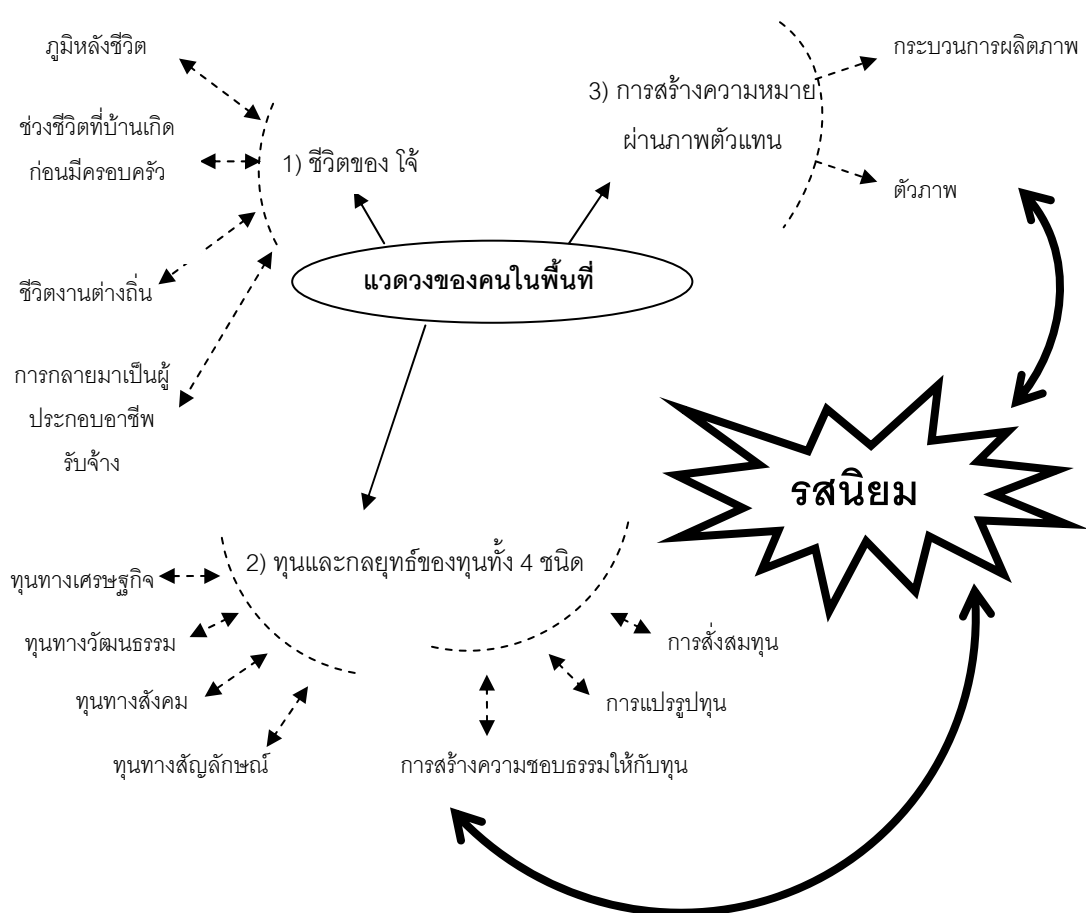
- ภูมิหลังชีวิต
- ช่วงชีวิตที่บ้านเกิดก่อนมีครอบครัว

¹จุดขายหรือคำขวัญของอำเภอสังขละบุรี ก็คือ สะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย เมืองบาดาล วัดจมน้ำ เจดีย์พุทธคยา จุดขายต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ภายใต้โครงการรณรงค์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภายใต้ชื่อที่ว่า “Unseen Thailand”

- ชีวิตงานต่างกัน
 - การกลายมาเป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง
2. ทุนและกลยุทธ์ของทุนทั้ง 4 ชนิด
 3. การสร้างความหมายผ่านภาพตัวแทน

ภาพที่ 7.1

ภาพการนำเสนอข้อมูลในแวดวงของคนในพื้นที่ “ใจ”

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูว์ดีเยอ

ชีวิตของ “โจ้”

ภูมิหลังชีวิต

“โจ้” หนุ่มสัญชาติไทย เชื้อชาติมอญ อายุ 21 ปี เกิดและเติบโตในครอบครัวชาติพันธุ์มอญที่พ่อและแม่มีอาชีพทำไร่ ทำสวน โจ้ มีพี่น้องรวม โจ้ ด้วย จำนวนทั้งสิ้น 5 คน โจ้ เป็นลูกคนกลาง มีพี่สาว 1 คน พี่ชาย 1 คน น้องชาย 1 คน น้องสาว 1 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา ปัจจุบันพ่อและแม่ของ โจ้ ยังคงประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวนอยู่ในเขตชายแดนของประเทศพม่า ที่รู้จักกันในชื่อของ บ.ญีปุ่น ส่วนลูกทั้ง 5 คนรวมทั้ง โจ้ ด้วย เกิดและเติบโตอยู่ในฝั่งไทยตรงบริเวณหมู่บ้านมอญ¹ หมู่บ้านที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของอำเภอสังขละบุรีมาโดยตลอด

“ตอนนี้พ่อกับแม่ก็ยังทำอยู่ แก่ใช้วิธีจ้างคนทำ แล้วตัวแกก็คุม เพราะอายุมากแล้วทำไม่ไหว” (โจ้, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

พี่น้องของ โจ้ โดยส่วนใหญ่หากไม่เข้าไปทำงานที่ตัวเมืองกาญจนบุรี ก็จะออกไปทำงานรับจ้างตามต่างจังหวัด เช่น พี่สาวของ โจ้ ไปทำงานเป็นสาวโรงงานที่ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี หรือแม้แต่ตัว โจ้ เอง ก็เคยเข้าไปทำงานที่จังหวัดราชบุรีและกรุงเทพฯ มาแล้วด้วยเช่นกันซึ่งจะได้พูดถึงในส่วนต่อไป ส่วนน้องทั้งสองคนนั้นหากไม่ได้ไปโรงเรียนก็จะอยู่บ้าน คอยช่วยเหลือพี่ ๆ ทำงานบ้าน และอยู่เฝ้าบ้าน

“อยู่ฝั่งนี้มีสองคน ผมอยู่คนเดียว แล้วก็อยู่บ้านบนคนเดียว แล้วก็เรียนอยู่คนเดียว คนเล็กก็เรียนอยู่ แล้วพี่คนโตก็อยู่ราชบุรี” (โจ้, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ทั้งนี้จากการพูดคุยกับ โจ้ ในเรื่องของการเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานของคนในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีแห่งนี้ พบว่า พ่อแม่โดยส่วนใหญ่ซึ่งรวมถึงพ่อแม่ของ โจ้ ด้วยนั้นจะไม่บีบบังคับให้ลูกต้องเรียนสูง ๆ เหมือนอย่างเด็กตามเมืองหลวง หรือตามท้องถิ่นอื่น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเด็กมากกว่าว่า อยากเรียนหรือไม่อย่างไร หากเด็กมีความต้องการที่จะเรียน พ่อและแม่ก็พร้อมที่จะส่งให้ลูก ๆ ของพวกเขาได้เข้าเรียนตามที่ต้องการ

¹บริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านมอญซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดขายสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวตามข้อมูลที่ อรรถกร ทับสกุล ได้เขียนบรรยายไว้ นั่นก็คือ “การเป็นดินแดนที่มีการผสมผสานระหว่างความงามของธรรมชาติ สายน้ำ และป่าเขาลำเนาไพรที่อุดมสมบูรณ์ เข้ากับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของผู้คนหลากหลายชาติ หลากภาษาที่ยังคงเอกลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ของตนไว้ได้”

“ส่วนใหญ่ถ้าอยากเรียน เขาก็จะส่งเรียน ถ้าบ้านไหนไม่อยากเรียน หรือไม่ได้เรียน หนังสือก็จะออกมาอยู่บ้าน มาช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน” (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ในทางตรงกันข้ามหากเด็กไม่อยากเรียน พ่อแม่ชาวมอญส่วนใหญ่ก็จะให้ออกมาอยู่บ้านช่วยพ่อแม่ทำงาน ในกรณีของ ใจ ก็เช่นเดียวกัน ใจ เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่โรงเรียนวัดวังกวีเวการาม¹ โรงเรียนประจำหมู่บ้านเพียงแห่งเดียวของชุมชนมอญ โรงเรียนที่ถูกสร้างตามดำริของหลวงพ่อดุตตะมะในปี พ.ศ. 2512 (อรรณพ ทับสกุล, 2546, น. 137) เพื่อแก้ปัญหาเด็กมอญไม่มีที่เรียนหนังสือ และเพื่อเป็นการป้องกันเรื่องปัญหาเด็กไปข้องแวะกับยาเสพติดไปด้วยในตัว

โรงเรียนวัดวังกวีเวการามแห่งนี้เปิดสอนทั้งวิชาภาษาไทยและภาษามอญ โดยเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และหากพ่อแม่ต้องการให้ลูกเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไปกว่านี้ ก็จะต้องส่งลูกหลานของตนให้เข้าไปศึกษาต่อมัธยมปลายในโรงเรียนที่ฝั่งอำเภอ แต่สำหรับ ใจ แล้ว ใจ เลือกที่จะเรียนเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น ความรู้ของ ใจ ที่ได้รับจากโรงเรียนวัดวังกวีเวการามแห่งนี้จึงเป็นความรู้ในระดับของการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย และภาษามอญได้เท่านั้น

“เมื่อก่อนเขาเปิดสอนถึงแค่ ป.6 แต่ตอนหลังโรงเรียนเขาเปิดสอนถึง ม. 3 แต่ของผมนี้ พอ ป.6 แล้วก็ออกเลย ไม่เอา ไม่เรียนต่อแล้ว” (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

¹โรงเรียนวัดวังกวีเวการามเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลวังกะ
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองลู เลขที่ 67 หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 7.2

ด้านหน้าโรงเรียนวัดวังกวีเวการาม ในสมัยเริ่มสร้าง และ อาคารเรียน
ที่ได้รับการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากอาคารไม้เป็นอาคารปูน

ที่มา: 84 ปี หลวงพ่ออุตตมะ (น. 192-193), ที่ระลึกในงานฉลองชนมายุ 84 ปี, ม.ป.ป., ม.ป.ท.

โจ้ เล่าให้ฟังถึงช่วงชีวิตในวัยเรียนว่า ส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยได้เรียนเท่าไร จะหนีไป ในทางหนีเรียน มาเล่นสนุก เช่น หนีไปเตะฟุตบอลบ้าง มานั่งรวมกลุ่มกันกับเพื่อนที่สะพานไม้¹ มา กระโดดน้ำ ซึ่งการกระโดดน้ำของ โจ้ กับกลุ่มเพื่อนดังกล่าวนอกจากจะได้รับความสุข ชุ่มฉ่ำ ตาม ประสาเด็กแล้ว บางครั้งพวกเขายังได้รับค่าเหนื่อยจากการว่าจ้างจากนักท่องเที่ยว หรือช่างภาพ ที่มาเดินเที่ยวชมสะพานไม้ดังกล่าวให้กระโดดน้ำ เพื่อการบันทึกภาพของเหล่าบรรดานักท่องเที่ยว หรือช่างภาพดังกล่าว

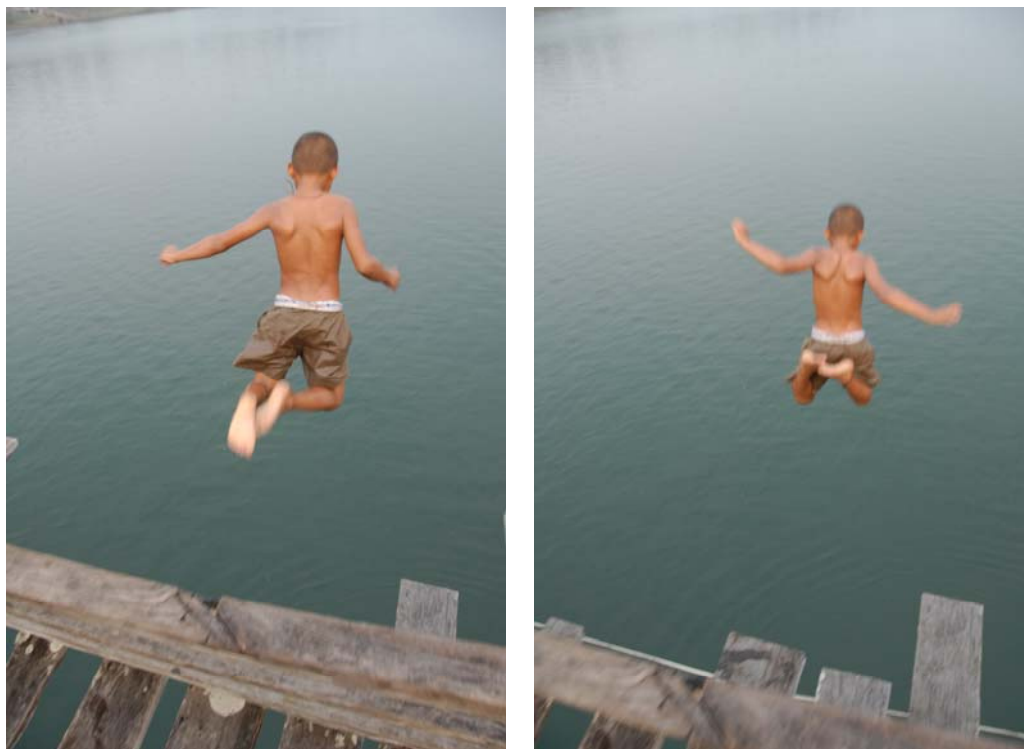
โดยค่าจ้างที่ โจ้ และกลุ่มเพื่อน ๆ ได้รับในการกระโดดน้ำแต่ละครั้งก็จะตกราว ๆ 5 บาท ซึ่งถือว่ามากเอามากอยู่พอสมควรสำหรับเด็กมอญที่นั่น และที่สำคัญมากไปกว่านั้น อาจกล่าวได้ ว่าการกระโดดน้ำของ โจ้ และกลุ่มเพื่อนดังกล่าว ถือเป็นจุดเริ่มของการถูกสร้าง/นิยามตัวตนของ ความเป็นคนมอญอำเภอสังขละบุรี ที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนในพื้นที่ ท่องเที่ยวแห่งนี้ เช่น ถ้าจะมาดูเด็กกระโดดน้ำให้ได้สรรพ หรือเพื่อให้ได้ภาพถ่ายท่องเที่ยวที่มีความ ตื่นตา ตื่นใจกลับไปเป็นที่ระลึกแล้ว ก็ต้องมาดูเด็กกระโดดน้ำที่สะพานไม้ที่อำเภอสังขละบุรี และหากต้องการให้เด็กมอญกระโดดน้ำซ้ำเพื่อการบันทึกภาพ ก็สามารถว่าจ้างด้วยสินน้ำใจ เล็กน้อยเพียงครั้งละ 5 บาทเท่านั้น ก็จะได้ภาพถ่ายที่แหวกแปลกตาออกไป

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ว่า แม้จะมีการนิยามความเป็นตัวตนให้กับคนในพื้นที่จากกลุ่มคนภายนอก แต่การนิยามหรือการเข้าไปมีส่วนสร้างตัวตน ให้กับคนมอญในพื้นที่ดังกล่าวก็ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยปราศจากการต่อรองของ คนมอญในพื้นที่ในฐานะของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ร่วมกันก่อสร้างสะพานไม้ดังกล่าวขึ้นแต่อย่างใด เพราะการโดดน้ำโดยได้รับค่าเหนื่อยครั้งละ 5 บาท ก็ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อรองในเชิง อำนาจแห่งการนิยามความหมายความเป็นคนในพื้นที่จากคนภายนอกในรูปแบบหนึ่งได้เช่นกัน

¹ สะพานไม้ที่ว่านี้ คือ สะพานที่มีชื่อว่า สะพานอุตตมานุสรณ์ มีความยาวประมาณ 900 ม. ถือเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย และถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของ อ. สังขละบุรี หลวงพ่ออุตตมเป็นผู้ดำเนินการสร้างสะพานไม้นี้ขึ้น โดยความร่วมมือแรงร่วมใจของชาวบ้านในหมู่บ้านมอญ

ภาพที่ 7.3

ภาพเด็กกระโดดน้ำบริเวณขอบสะพานไม้อุตสาหกรรม

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ประเวศ ตันตราภิรมย์

ส่วนใหญ่เด็ก ๆ ที่นี้จะว่ายน้ำกันเป็นทุกคน เพราะชอบเล่นน้ำ อยากเล่นน้ำ ตอนเด็ก ๆ จะมาโดดน้ำกันประจำ ยิ่งถ้าตอนน้ำขึ้นเนี่ย จะมันส์มาก แล้วเมื่อก่อนมันจะมีคานที่อยู่เหนือสะพานขึ้นไป พวกผมก็จะปีนขึ้นไปบนคาน เวลาโดดจะได้สะดวก เรียกว่าวันไหนว่าง ๆ เปื่อ ๆ ก็จะมาเรียนมาโดดน้ำกัน บางที ผอ. ลงมาตามเพราะหาที่โรงเรียนไม่เจอ พอเห็น ผอ. มากี่วิ่งหนีกัน บางทีก็โดดเรียนกันทั้งห้อง เพราะงานไม่เสร็จ (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

การกระโดดน้ำและการวิ่งเล่นรอบ ๆ บริเวณสะพานไม้ของ ใจ และกลุ่มเพื่อน จึงเป็นกิจกรรมยามว่างทั้งในและนอกเวลาเรียนที่เด็ก ๆ กลุ่มนี้มักจะทำเป็นประจำอยู่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยจากเรื่องเล่าภูมิหลังชีวิตของ ใจ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นสิ่งที่บอกได้ว่า ชีวิตของ ใจ นั้น ล้วนแล้วแต่มีเรื่องของทุนชนิดต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ในฐานะของเด็กมอญหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดและเติบโตในพื้นที่ท้องที่อำเภอสังขละบุรี ทุนทางสังคมจากกลุ่มเครือข่ายเพื่อนชาวมอญ ที่อยู่ในละแวกบ้านใกล้เคียง ทุนทางสัญลักษณ์ในเรื่อง

ของการรับรู้ว่าถิ่นกำเนิดที่ ใจ อาศัยอยู่นั้น คือ พื้นที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับและกล่าวขวัญถึงในเรื่องของความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนความแปลกและแตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ถูกกล่าวขวัญถึงความเป็นชุมชนมอญพลัดถิ่นที่ ที่สามารถปรับตัวใช้ชีวิตร่วมกับคนหลากหลายชาติพันธุ์ที่ดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรีได้อย่างสงบสุข การมีวิถีชีวิตที่ยึดโยงกับคตินิยมคำสอนทางพุทธศาสนาของคนในพื้นที่ การมีวัดจมน้ำ หรือเมืองบาดาลในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งทุนทางเศรษฐกิจ จากค่าจ้างโดนน้ำ เงินค่าขนมที่ได้จากการขายพืชผักของครอบครัว ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่าติดตามเป็นอย่างยิ่งว่า ในท้ายที่สุดแล้วความเป็นคนในพื้นที่ จะมีรูปแบบของการสั่งสมทุน ตลอดจนกลยุทธ์ของทุนในรูปแบบอื่นใดอีกหรือไม่ อย่างไร ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในส่วนต่อ ๆ ไป

ชีวิตของ “ใจ”: ช่วงชีวิตที่บ้านเกิดก่อนมีครอบครัว

ตลอดระยะเวลา 18 ปี ที่ ใจ ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในฐานะคนในพื้นที่หรือเจ้าของพื้นที่นั้น นอกจากจะตื่นไปโรงเรียนเรียนหนังสือ หนีเรียนมากระโดดสะพานบ้างเป็นบางครั้งแล้ว กิจกรรมหรือสิ่งที่ ใจ กับกลุ่มเพื่อนทำกันอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอก็คือ การออกกำลังกาย และการออกเดินทางท่องเที่ยว

การออกกำลังกายที่ถือได้ว่าเป็นกีฬาที่ชื่นชอบเป็นอย่างมากของ ใจ และกลุ่มเพื่อนฝูง ก็คือ การเตะฟุตบอล กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่ ใจ รักเป็นชีวิตจิตใจชนิดที่เรียกได้ว่า “คอบอลตัวยง” หรือ “สาวกตัวยง” ก็ว่าได้

ภาพที่ 7.4

ตราสัญลักษณ์ประจำทีมฟุตบอลที่ ใจ ชื่นชอบ

ที่มา: *Chelsea crest*, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2551, จาก http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/5/5c/Chelsea_crest.svg/475px Chelsea_crest.svg.png

นับตั้งแต่การแต่งกายในชีวิตประจำวัน เท่าที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวของ ใจ พบว่า ใจ จะชอบสวมใส่ชุดเสื้อผ้าที่เป็นเสื้อทีมฟุตบอล

นอกจากการแต่งกายในชีวิตประจำวันด้วยชุดเสื้อผ้าในรูปแบบเดียวกันกับชุดของนักฟุตบอลแล้ว ใจ และกลุ่มเพื่อนยังมีชุดแข่งประจำกลุ่มที่ใช้ชื่อว่า “รวมรุ่น” เอาไว้สวมใส่ในขณะลงแข่งในงานฟุตบอลประจำปีของทางอำเภอสังขละบุรีที่มักจะจัดขึ้นในช่วงวันออกพรรษาของทุกปีอีกด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีความชอบเหมือน ๆ กันแล้ว

¹ เป็นกีฬาอีกประเภทหนึ่งที่หลวงพ่อดุตตะและทางส่วนกลางส่งเสริม ทั้งนี้ด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ต้องการให้เยาวชนเข้าไปข้องแวะเกี่ยวกับยาเสพติดที่มักจะระบาดเข้ามาทางชายแดนฝั่งพม่า และถือเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของชุมชนมอญแห่งนี้ ด้วยเหตุนี้ทางวัดนำโดยหลวงพ่อดุตตะจึงสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดแข่งขันกีฬาประจำปีขึ้น และกีฬาฟุตบอลก็ถือเป็นกีฬาสportชนิดหนึ่งที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายของชาวอำเภอสังขละบุรีแห่งนี้

การแข่งขันฟุตบอลประจำปีดังกล่าว ในอีกด้านหนึ่งยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการรวมตัวของคนในพื้นที่ไปสู่การออกเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพ ซึ่งจะได้ชี้ให้เห็นในส่วนถัดไปอีกด้วย

ภาพที่ 7.5

เสื้อทีมฟุตบอลประจำกลุ่ม และรองเท้าเตะฟุตบอลของ โจ้

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

การแข่งขันฟุตบอลของทางอำเภอสังขละบุรีดังกล่าว มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “สังขละบุรีคัพ” เป็นการแข่งขันรายการใหญ่รายการหนึ่งที่มีเงินรางวัลมากถึง 8,000 บาท ในทุก ๆ ปีก่อนการแข่งขัน โจ้ และกลุ่มเพื่อนในทีมจะลงซ้อมกันตั้งแต่ตีสี่ การซ้อมเริ่มจากการวิ่งรอบสนามเพื่อทำการอบอุ่นร่างกาย ซึ่งการซ้อมในลักษณะดังกล่าวจะเริ่มขึ้นอีกครั้งในช่วงเวลาประมาณ 4 โมงเย็น ซึ่งการซ้อมในช่วงเวลา 4 โมงเย็นดังกล่าวถือเป็นการออกกำลังกายโดยปกติทุกวันของ โจ้ อยู่แล้ว

ในทัศนะของผู้วิจัย เงินรางวัลสำหรับทีมที่ชนะเลิศ ที่มากถึง 8,000 บาท เป็นเงินรางวัลที่มากพอ ที่สามารถที่จะนำไปใช้ออกเดินทางท่องเที่ยวและเลี้ยงฉลองความสำเร็จในหมู่เพื่อนฝูงภายหลังจากการแข่งขันในแต่ละปีเสร็จสิ้นลงได้อย่างสบาย

ช่วงออกพรรษาคับ ถึงจะเล่นเป็นทีม เท่าที่แข่งผ่านมา ยังไม่เคยได้ถ้วยมาครองเลย เพราะช่วงแข่งรอบชิงเพื่อนเขา ก็ลงไปในเมืองหมด ลงไปเรียนกัน เรียนต่อที่ตัวเมืองกันหมด แต่ทีมผมก็ถือเป็นทีมเต็งนะ ซึ่งที่หนึ่งทุกปี แต่ยังไม่เคยชนะสักที ได้แค่ที่สอง พอจะเข้าชิงก็เอาอีกแล้ว ตัวผู้เล่นหลัก ๆ หาย มันก็เลยกลายเป็นว่าเพื่อน ๆ มาช่วยได้แค่ในช่วงรอบคัดเลือกเท่านั้น จะว่าไปในอำเภอสังขละ บอลฝั่งมอญด้วยนี่ ถือเป็นรายการที่จัดใหญ่ที่สุดแล้ว บอลที่นี่จะจัดกันแค่ปีละครั้ง ช่วงวันออกพรรษา พอช่วงใกล้วันแข่ง เขาก็จะตื่นนอนตั้งแต่ตี 4 ไปซ้อม ไปวิ่งกันบนวัด เรียกว่าไปเก็บตัวที่วัดเลยพี่ แต่มันก็สนุกนะครับ จะว่าไปผมว่า มันกลายเป็นงานประจำปีไปแล้ว ถ้าทีมไหนชนะก็จะได้เงินรางวัลไปตกประมาณ 8,000-10,000 บาท ผมว่ามันเป็นกีฬาที่สุด ๆ นะ สำหรับลูกผู้ชายที่นี่ เพราะช่วงแข่งที่ไรส่วนใหญ่แล้วก็จะกลับมาที่นี่กัน ไม่พลาด (โจ้, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ส่วนสนามที่ใช้ในการซ้อมและลงแข่งขันนั้น จากการสอบถาม โจ้ พบว่า ใช้สนามเดียวกันทั้งการซ้อมและลงแข่งจริง ซึ่งสนามที่ใช้ในการซ้อมและการแข่งจริงดังกล่าว โจ้ และกลุ่มเพื่อนเรียกกันว่า “สนามฟุตบอลสุดคลาสสิก”

ภาพที่ 7.6

สนามฟุตบอลที่มีลักษณะเป็นดินลูกรัง ที่บางครั้งถูกดัดแปลง
เป็นสนามกีฬาอเนกประสงค์

ที่มา: Wangka, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2551, จาก http://wanka.org/index.php?option=com_easygallery&act=photos&cid=28&Itemid=53

“สนามฟุตบอลสุดคลาสสิก” ที่ว่า คือ พื้นที่โล่งที่อยู่ระหว่างหน้าวัดวังกวีเวการามกับ
 หน้าทางเข้าเจดีย์พุทธคยาจำลอง

นั่นแหละครับ สนามปราบเซียน ไม่มีต้นหญ้าขึ้นสักต้นเลย ล้มทีก็ได้แผล ได้เลือดกัน
 ไปตาม ๆ กัน และที่บอกว่าปราบเซียนยิ่งไปกว่านั้น ก็คือ ช่วงเวลาของการแข่ง คู่แรก
 ก็เที่ยง คู่สองก็บ่ายโมง ร้อน ร้อน แต่ถึงร้อนยังไงคนดูก็ยังเยอะนะครับพี่ ทุกปีช่วง
 ของการแข่งขัน เขาก็ถางหญ้าเพื่อที่จะมาสรงอัมมจรรยให้คนดู คนก็มาดูกันเพียบ (ใจ,
 สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

พื้นที่โล่งดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ไม่มีหญ้า มีแต่ดินลูกรังและก้อนกรวดใหญ่่น้อยสือออก
 น้ำตาลส้มเต็มพื้นที่สนาม ซึ่งพื้นที่โล่งดังกล่าวนอกจากจะถูกใช้เป็นสนามซ้อมฟุตบอลให้กับ ใจ
 และกลุ่มเพื่อนแล้ว บ่อยครั้งพื้นที่โล่งผืนดังกล่าวยังได้กลายเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมให้กับชุมชนมอญ
 ที่อำเภอสังขละบุรีแห่งนี้อีกด้วย เช่น การใช้เป็นพื้นที่จัดงานวัดฉลองวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อกุ
 อุตตะมะ¹ ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงราว ๆ ปลายเดือนกุมภาพันธ์จนถึงต้นเดือนมีนาคม

¹จากการพูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ที่อำเภอสังขละบุรี ถึงงานฉลองวัดคล้ายวันเกิดหลวงพ่อกุตุตตะมะ
 ได้ทราบว่า ชวามอญที่อำเภอสังขละบุรีเรียกกันว่า “งานเดือน 4” หรืองานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อกุ
 อุตตะมะ การจัดงานจะยึดเอาวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อกุ ซึ่งตรงกับวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี ภายใน
 งานจะมีการสวดมนต์บนเจดีย์ พุทธคยาจำลองก่อนวันเกิดหลวงพ่อกุเป็นเวลา 9 วัน มีงานมหรสพ
 อย่างน้อย 5 วัน 5 คืน โดยในงานมหรสพดังกล่าว จะมีทั้งการจัดการชกมวยในแบบที่เรียกว่า
 มวยคาดเชือก มีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ทอยสะบ้า มีการแสดงของนักเรียน มีหนังกลางแปลง มี
 เครื่องเล่น เสาวชิงช้า ม้าหมุน รถม้า การออกร้านขายสินค้าต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการจ้างคณะลิเก
 จากประเทศพม่าเข้ามาแสดงจนถึงรุ่งเช้าอีกด้วย

ภาพที่ 7.7

บรรยากาศการตกแต่งประดับไฟในช่วงงานวันฉลอง
วันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อบุญตามะ

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ประเวศ ตันตราภิรมย์

การใช้เป็นพื้นที่สำหรับการละเล่นในวันสงกรานต์ เช่น การเล่นสละบ้า การก่อพระเจดีย์ทราย การสงฆ์น้ำพระ หรือแม้กระทั่งการใช้พื้นที่สำหรับงานบุญสำคัญต่าง ๆ เช่น งานวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น

ภาพที่ 7.8

การก่อพระเจดีย์ทรายบริเวณพื้นที่โล่งหน้าวัดวังแก้วเวการาม

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ประเวศ ดันตราภิรมย์

ภาพที่ 7.9

บรรยากาศการสงฆ์น้ำพระเนื่องในวันสงกรานต์

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ประเวศ ดันตราภิรมย์

จากคำบอกเล่าของ ใจ ถึงประโยชน์ใช้สอยของสนามฟุตบอลข้างต้น ไม่ว่าจะใช้เป็นพื้นที่ในการจัดแข่งฟุตบอล ใช้เป็นพื้นที่ในการก่อพระเจดีย์ทราย ฯลฯ ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่า นอกจากประโยชน์ที่ ใจ และคนมอญได้รับจากการเข้าไปใช้พื้นที่ “สนามฟุตบอลลูกกรัง” ทำกิจกรรมทั้งทางโลกและทางธรรมในพื้นที่ดังกล่าวแล้ว การเข้าไปทำกิจกรรมทั้งทางโลกและทางธรรมในพื้นที่ดังกล่าว ยังเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนภาพวิถีชีวิตของ ใจ และคนมอญโดยส่วนใหญ่ที่ยังคงมีความผูกพันศรัทธาตลอดจนยึดถือตามวัตรปฏิบัติตามแนวทางของวิถีพุทธอย่างแรงกล้า

ด้วยเหตุนี้จึงไม่แปลกแต่อย่างใดที่คนหนุ่มวัย 20 ปีเศษ ๆ อย่าง ใจ จะสามารถเล่าถึงวัตรปฏิบัติตามวิถีพุทธในท้องที่ของตัวเองได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงการมีทุนความรู้หรือทุนทางวัฒนธรรมในฐานะคนในท้องถิ่นที่มีการธำรงรักษาไว้ซึ่งตัวตนของความเป็นชนชาติมอญได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

อย่างไรก็ดี กิจกรรมอีกประเภทหนึ่งตามที่ได้เกริ่นไว้ก่อนหน้านี้ว่า เป็นรูปแบบของการใช้ชีวิตในฐานะคนในพื้นที่ที่ ใจ ชอบทำเป็นประจำสม่ำเสมอ ก็คือ การออกเดินทางท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวที่ ใจ และกลุ่มเพื่อนชอบไปนั้น มีทั้งประเภทภูเขาและทะเล การออกเดินทางท่องเที่ยวของ ใจ และกลุ่มเพื่อนโดยส่วนใหญ่นั้น จะเกิดขึ้นหลังจากการแข่งขันฟุตบอลประจำปีในวันออกพรรษาเสร็จสิ้นลง ซึ่งค่าใช้จ่ายสำหรับการออกเดินทางดังกล่าว ส่วนหนึ่งก็จะมาจากเงินรางวัลจากการแข่งขันฟุตบอล “สังฆะบุรีศัพ” นั่นเอง

ทุกปีหลังเข้าพรรษา แข่งบอลเสร็จ ก็จะไปกันเลย ไปเที่ยวแน่นอน ไปเที่ยวปากันไปทุกปี ไปเป็นประจำ ปีละครั้ง ปาลึกที่นี้ละพี ไปกันทุกปี ไปกันเป็นประจำในกลุ่มไปกันจนทหารเค้ารู้ว่า อะปีนี้นะ เดี่ยวมันจะมากันแล้วนะ เดี่ยวพวกมันต้องมา คือเราก็ไปกันแล้วก็น้ำใจให้เขา ขวดหนึ่ง แล้วก็เอาพวกเบียร์ พวกปิ่น ซ่อน ๆ ไปหน่อย (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

สถานที่ที่ ใจ และกลุ่มเพื่อนชอบไปกันเป็นประจำก็คือ บริเวณต้นน้ำของแม่น้ำชองกาเลีย¹ จากการบอกเล่าของ ใจ บริเวณต้นน้ำดังกล่าวยังคงเป็นพื้นที่ปิด² ซึ่งหากไม่ใช่คนในพื้นที่หรือคนที่เกิดและเติบโตในเขตอำเภอสังขละบุรีบริเวณหมู่บ้านฝั่งมอญดังกล่าวแล้ว ก็เชื่อแน

¹แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านอำเภอสังขละบุรี มีต้นกำเนิดจากผืนป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

²พื้นที่ปิดในที่นี้ หมายถึง พื้นที่ที่ยังไม่ได้มีการประกาศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจากหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนใด ๆ พื้นที่ปิดดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยว หรือคนนอกพื้นที่ไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้

ว่า น้อยคนนักที่จะเดินทางเข้าถึงยังแหล่งต้นน้ำดังกล่าวได้ ทั้งนี้เพราะบริเวณต้นน้ำดังกล่าวนั้นอยู่ลึกเข้าไปในป่าบนภูเขา ที่ซึ่งยังไม่มีถนนหนทางตัดผ่านเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกแต่อย่างใด เส้นทางการเดินทางที่ ใจ ใช้ในการเข้าถึงแหล่งต้นน้ำดังกล่าว จึงมีเพียงทางน้ำ และการเดินเท้าเท่านั้น

ในทัศนะของผู้วิจัย แค่เพียงการเลือกสถานที่เพื่อที่จะเดินทางไปท่องเที่ยว ก็เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงทุนความรู้ของคนในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่คนนอกพื้นที่ไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้ ซึ่งการเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวที่รับรู้กันแต่เฉพาะคนในพื้นที่ดังกล่าว คือ รูปแบบของอำนาจความรู้ของคนที่เกิดและเติบโตในพื้นที่อำเภอสงขลาแบบหนึ่ง ที่ถูกนำมาใช้ในการสถาปนาพื้นที่ท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มคนในพื้นที่ โดยที่การเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวที่ถูกสถาปนาขึ้นดังกล่าว จะสามารถเข้าถึงได้ก็เฉพาะคนที่เกิดและเติบโตในพื้นที่อำเภอสงขลาบุรีเท่านั้น

ภาพที่ 7.10

ใจ กับกลุ่มเพื่อน ขณะลากเรือเพื่อขึ้นต่อไปยังต้นน้ำ

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ใจ

ถ้าไปเที่ยวสวนใหญ่ก็จะไป “ซอกกาเลีย” มันเป็นน้ำอะครีบ ประมาณ 12-13 กิโลเมตรจากที่นี่ สวนใหญ่ก็จะไปทางเรือ ไปกับเพื่อน ๆ กับพ่อกับแม่ไม่ค่อยได้ไป เพราะเค้าทำงานอยู่ บ.ญูปูน ในเขตพม่า ไปเที่ยวก็จะไปกับเพื่อนมากกว่า เวลาเข้าไปก็เข้าไปลึกอยู่เหมือนกัน เข้าไปจนสุดเลย เรียกว่า รถเข้าไปไม่ได้ เวลาไปก็ต้องไปทางเรือ ไปในที่ที่เขาไม่ไปกัน ที่ที่ไม่มีผู้ ไม่มีคน ไปเที่ยวกัน เวลาไปก็นั่งเรือกันไป 3-4 ชั่วโมง ไปมันยันต้นน้ำเลย เรียกว่า ไปแบบเพื่อชีวิตเลย แล้วสวนใหญ่ที่ไปก็ไปกันแต่เฉพาะผู้ชาย เกะกะพี่ผู้หญิงไปนี่ คือ ไปบุกเบิกใจพี่ ก็ไม่รู้จะเอาไปทำไม เวลาไปพวกเราก็จะเอาเรือกันไปเอง อย่างที่เห็นในภาพเป็นเรือลำใหญ่ สวนใหญ่ทุกบ้านก็จะมีเรือกัน อย่างในภาพเนี่ยตอนนั้นไปอยู่กัน 4 วัน 4 คืน (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ทั้งนี้จากการสอบถามเหตุผลของการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า เหตุผลที่ ใจ และกลุ่มเพื่อนเลือกที่จะเดินทางไปเที่ยวยังบริเวณดังกล่าวนั้น เป็นเพราะบริเวณแหล่ง “ต้นน้ำ” นั้น ยังมี “ความเป็นธรรมชาติ” หลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเขียวชอุ่มของป่าไม้ ความเงียบสงบปลอดจากนักท่องเที่ยว ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารที่ ใจ และกลุ่มเพื่อนมักจะนำเบ็ดเข้าไปตกปลา และหุงหาอาหารกินกันในพื้นที่ดังกล่าวเป็นประจำสม่ำเสมอ

ในทัศนะของผู้วิจัย รูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยวที่จำกัดวงเฉพาะในกลุ่มเพื่อนผู้ชาย ไปยังแหล่งต้นน้ำหรือที่ท่องเที่ยวที่พวกเขาค้นพบซ้ำ ๆ เป็นประจำทุกปี เป็นรูปแบบเฉพาะของการออกเดินทางท่องเที่ยวของคนในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษากลุ่มนี้ ที่มีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ในบทที่ผ่านมา ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการมีอำนาจความเป็นเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยวในฐานะคนในพื้นที่ที่มีมากกว่านักท่องเที่ยว หรือช่างภาพ ในฐานะคนนอกพื้นที่ที่มีรูปแบบของการออกเดินทางท่องเที่ยวที่มักจะไปกันเป็นกลุ่มโดยไม่แบ่งแยกชายหญิง โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าวมักแสวงหาแหล่งที่เขียว ที่กินใหม่ ๆ ที่มีความแปลก แตกต่าง หรือหวา น่าตื่นตาตื่นใจอยู่ตลอดเวลา

พอไปถึงข้างบนแล้วมันก็จะป็นต้นน้ำเลยพี่ มันก็จะป็นแบบเกาะ ๆ แล้วเวลาไปแต่ละครั้ง แต่ละปี มันก็จะไม่เหมือนกันทุกปีนะ บางปีไปตรงนี้เป็นเกาะ พอไปอีกที่อ่าวกลายเป็นเรียบไปแล้ว มันป็นเพราะน้ำขึ้น น้ำลง และทุกปีที่ผมไปมันจะป็นช่วงน้ำลง ถ้าปีไหนน้ำขึ้นก็จะไปไม่ได้ เพราะไม่มีที่ปักให้กางเต็นท์ ส่วนมากเวลาไปถึงก็จะไปตกปลาล้าง ลงเบ็ดบ้าง ทอดแหบ้าง แล้วก็ไปนอนค้างกัน 2-3 คืน สวนใหญ่ก็จะนอนเต็นท์ เลือกกางตวงที่มันเรียบ ๆ ไปก็เอา 35 ดีกรี 40 ดีกรี ติดไปด้วย แล้วก็เอาปลาที่ตกได้มาทำกินกัน เล่นก็ด่า ร้องเพลง ก่อกองไฟ ไปสนุก ไปกินเหล้ากัน เอาปลาที่ได้มาทำกินกัน กินกันกระจาย (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ภาพที่ 7.11

การตกปลา กิจกรรมขึ้นชอปในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ใจ

ที่สำคัญ กิจกรรมอย่างหนึ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการออกเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งก็คือ การถ่ายภาพ ภาพถ่ายท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่เป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวที่มาจากกล้องของ ใจ บ้าง กล้องของเพื่อนในกลุ่มบ้าง ทั้งในระบบฟิล์มและระบบดิจิทัล

ส่วนใหญ่ถ้าเป็นงานที่อยู่ในบริเวณอำเภอ ก็จะไม่ค่อยได้ถ่ายเท่าไร แต่ถ้าเวลาไปเที่ยวไหนแล้วเนี่ย ก็จะต้องมีกล้องติดไป ยิ่งถ้าไปเที่ยวไกล ๆ ยิ่งต้องเอาไป เอาไปก็เอาไปถ่ายโน่น ถ่ายนี่ เพื่อนมี ใครมีกล้องก็เอาไป ถ่ายแบบมีเท่าไรก็ถ่ายเท่านั้น เตรียมฟิล์มไปเท่าไรก็ถ่ายให้หมดไปเลย ถ้าเป็นกล้องดิจิทัลเนี่ย ก็ถ่ายมาเต็มเลย ส่วนใหญ่กล้องดิจิทัลก็จะเป็นของเพื่อน ส่วนใหญ่ถ้ามีกล้องของเพื่อนก็จะใช้ร่วมกันหมดแหละครับ แต่ถ้าเป็นของผมกับแฟน ก็จะใช้กล้องกระดาด ถ่ายแล้วก็กรอกกลับเสียงดัง กรีด กรีด กรีด กรีด และที่ใช้กล้องกระดาดก็เพราะเห็นเพื่อนเขาใช้กัน ก็ซื้อมาลองดู มันสำเร็จรูปดีด้วย เราไม่ต้องเตรียมอะไรมาก ล่าสุดที่ไปเที่ยวกันมา ยังไม่ได้ลงแผ่น ยังไม่ได้ไรท์เลยว่าจะไรท์ รูปเยอะแยะ แต่ไม่ได้ล้าง (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ทั้งนี้จากการสอบถามถึงที่มาของความรู้ ความสามารถทางด้านการถ่ายภาพ ใจ์ ตอบอย่างไม่ลังเลว่า ตัว ใจ์ เองนั้น “ไม่เคยเรียนอะไรเกี่ยวกับการถ่ายภาพมาก่อนเลย” ผู้วิจัยจึงซักถามต่อด้วยความสงสัยว่า หากเป็นเช่นนั้น ความสามารถในการถ่ายภาพของ ใจ์ ที่ปรากฏผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวในแต่ละครั้งนั้นมาจากผู้ใด

ใจ์ ตอบอย่างไม่ลังเลอีกเช่นกันว่า ความสามารถในการถ่ายภาพของเขานั้น มาจากการได้เห็นท่าทางการถ่ายภาพ ประกอบกับการบอกวิธีการถ่ายภาพอย่างคร่าว ๆ จากเพื่อนรุ่นพี่ที่เข้าไปเรียนวิชาถ่ายภาพจากมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยเซ็นจอห์น

ไม่เคยเรียนเลยครับพี่ อาศัยเห็นเพื่อนมันทำอย่างนี้ เห็นมันยกกล้องขึ้น เล็ง แล้วก็กด ครี๊ด ครี๊ด กด ส่วนใหญ่ผมก็รู้จักแต่เพื่อนรุ่นพี่ที่เขาเรียนถ่ายภาพอยู่ เขาถ่ายมาเขาก็เอามาให้ดู อย่างที่เคยดูก็เคยดูภาพตอนเขาไปเที่ยวเชียงใหม่มา เขาก็เอามาให้ดู เขาก็ถ่ายสวยดี กล้องที่เขาใช้ก็แบบเนี่ย ยาว ๆ แบบที่ช่างถ่ายรูปเขาใช้กัน แต่เค้าก็ไม่ได้สอนอะไร (ใจ์, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ในทัศนะของผู้วิจัยการได้เห็นเพียงแค่ท่าทางการถ่ายภาพ แม้จะเป็นความรู้ด้านการถ่ายภาพในระดับเบื้องต้นพื้นฐานเพียงแค่บางส่วนเลี้ยว เช่น การจับกล้อง การกดปุ่มชัตเตอร์ แต่นั่นก็เพียงพอที่จะส่งผลก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการเลียนแบบ (imitation) จากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการถ่ายภาพที่มากกว่า จนในท้ายที่สุดความรู้ทางด้านการถ่ายภาพในเบื้องต้นเพียงแค่นี้เองดังกล่าวก็ทำให้ ใจ์ สามารถที่จะถ่ายภาพ “ติด” ออกมาเป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ถามย้อนกลับไปในช่วงวัยเด็กของ ใจ์ อีกด้วยว่า มีสมาชิกคนใดในบ้านหรือไม่ที่ชอบขึ้นชอบและมีใจรักด้านการถ่ายภาพ คำตอบที่ได้รับจาก ใจ์ ก็คือ ไม่มีสมาชิกคนใดที่ชื่นชอบและรักทางด้านการถ่ายภาพเลย จะมีก็แค่เพียง พ่อ ของ ใจ์ เท่านั้น ที่ถ่ายรูป ซึ่ง ใจ์ ก็เคยเห็นพ่อของตนเองถ่ายภาพอยู่บ้างเหมือนกัน

“ภาพตอนเด็ก ๆ ของผมส่วนใหญ่จะอยู่ฝั่งพม่า เท่าที่จำได้ที่พ่อเคยถ่ายไว้ก็จะเป็นรูปถ่ายตอนเด็ก ๆ ที่ผมบวช ผมบวชเณรให้แม่ที่วัดแถว บ.ญี่ปุ่น เป็นวัดในเขตพม่า” (ใจ์, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ภาพความทรงจำที่ ใจ์ จำได้ติดตาคือ กล้องถ่ายภาพของพ่อเขานั้น จะมีขนาดใหญ่ดูแล้ว “เทอะทะ” “หนัก” “ตัวสีดำ ๆ” “หนา ๆ” และที่สำคัญ กล้องถ่ายภาพของพ่อดังกล่าว จะถูกเก็บรักษาไว้อย่างดีในตู้โชว์ที่บ้าน ใจ์ ยังเสริมอีกด้วยว่า พ่อของตนนั้นจะเป็นคนที่เก็บรักษาของเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้กล้องดังกล่าวจึงไม่ค่อยได้ตกถึงมือลูก ในลักษณะของการนำกล้องออกไปถ่ายเล่นเท่าใดนัก ซึ่งการเก็บกล้องถ่ายภาพเอาไว้ในตู้โชว์อย่างดีของคนมอญในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากจะเป็นการบ่งบอกถึงความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีทางด้านการถ่ายภาพซึ่ง

สามารถใช้เป็นเครื่องบ่งบอกสถานภาพและฐานะทางสังคมที่แตกต่างจากคนในพื้นที่ด้วยกันที่ไม่
มีกล้องถ่ายภาพใช้หรือบ่งบอกสถานภาพเศรษฐกิจแล้ว การเก็บรักษากล้องถ่ายภาพเอาไว้ในตู้โชว์
อย่างดียังอาจตีความไปได้อีกด้วยว่า สำหรับผู้ที่มีอำนาจน้อยทางเทคโนโลยีแล้ว เมื่อใดก็ตามที่
เขาเหล่านั้นได้มีเทคโนโลยีชนิดใดชนิดหนึ่งไว้ในครอบครอง เขาเหล่านั้นก็จะหวงแหน และดูแล
รักษาเทคโนโลยีที่ได้มานั้นไว้อย่างดีที่สุด เพื่อไม่ให้เทคโนโลยีที่ได้มาด้วยความยากลำบากเหล่านั้น
ชำรุด เสียหาย ก่อนระยะเวลาอันควร เจกเช่นเดียวกันกับที่พ่อของ ใจ เก็บรักษากล้องถ่ายภาพ
เอาไว้ในตู้โชว์อย่างดีนั่นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า กล้องถ่ายภาพสำหรับกลุ่มคนในพื้นที่แล้ว
ไม่ใช่ปัจจัยการผลิตในทางเศรษฐกิจหรือปัจจัยการผลิตในทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มชาติพันธุ์
มอญกลุ่มนี้แต่อย่างใด หากแต่ปัจจัยการผลิตของคนกลุ่มนี้ คือ พื้นที่ทำมาหากินที่พวกเขาใช้ชีวิต
อยู่มากกว่า

“พ่อกับแม่เขาก็ถ่ายเป็นบ้างไม่เป็นบ้าง กล้องที่ใช้ก็จะเป็นกล้องฟิล์มครับ” (ใจ,
สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

มีประจำบ้านของเขา มีตัวเดียว แต่มีรุ่นเก่า ซื้อมานานมาก ไม่รู้ว่ายี่ห้ออะไร เป็น
กล้องใหญ่ ๆ ที่สมัยก่อนเขาถ่ายกัน เค้ายืมคนอื่นใช้ ใช้เสร็จเขาก็เก็บไว้อย่างดี ตามประสา
คนแก่ เคยได้ไปจับ ไปเล็งบ้าง แต่ไม่ค่อยบ่อยนัก ส่วนใหญ่เค้ายกเอาไว้ในตู้ ขนาดเขามาที่นี่ เขา
ยังไม่เอามาเลย เขากลัวหาย

ในทัศนะของผู้วิจัยการได้เห็นกล้องถ่ายภาพ ได้เห็นภาพถ่ายที่พ่อถ่ายให้ ได้รับรู้ว่า
พ่อ เป็นคนที่หวงกล้อง รักษากล้องเป็นอย่างดี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีส่วนหล่อหลอมอุปนิสัยให้ ใจ
เกิดความอยากรู้อยากลองถ่ายภาพได้ในที่สุด และยิ่งเมื่อได้รู้จัก คบหากับเพื่อนรุ่นพี่ที่มีกล้อง
ถ่ายภาพก็ทำให้ ใจ เกิดการเลียนแบบขึ้นได้อย่างไม่ยากเย็นนัก เพราะอย่างที่ ใจ บอกไว้ “แค่ยก
กล้องขึ้น เล็ง แล้วก็กด” เพียงเท่านี้ก็เป็นสิ่งทำให้ ใจ สามารถเก็บบันทึกความทรงจำเอาไว้ “เวลา
คิดถึงเพื่อน” ในช่วงเวลาที่ไม่ได้อยู่ด้วยกันที่บ้านเกิดได้อย่างไม่ยากเย็นนัก

จากเรื่องเล่าชีวิตของ ใจ ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าตลอดระยะเวลา
18 ปี ที่ ใจ ใช้ชีวิตอยู่ที่อำเภอสังขละบุรีในฐานะถิ่นฐานบ้านเกิดของเขาเองนั้น เป็นชีวิตที่ปรากฏ
ตัวตนออกมาให้เห็นหลากหลายโฉมหน้า ไม่ว่าจะเป็นลูกคนทำสวนทำไร่ เป็นแฟนบอล เป็นนักกีฬา
ฟุตบอล เป็นกลุ่มคนชาติพันธุ์มอญ ฯลฯ แต่ไม่ว่าจะเป็นตัวตนในแบบใด จากเรื่องเล่าชีวิตของ ใจ
ที่เล่าและวิเคราะห์มาข้างต้นนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบของชีวิตคนในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวพันกับ
เรื่องของการท่องเที่ยวหรือไม่ก็การถ่ายภาพอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้ประเด็นที่น่าสนใจและน่าติดตามต่อจึงอยู่ตรงประเด็นที่ว่า หากรูปแบบ
การใช้ชีวิตของ ใจ ต้องปรับเปลี่ยนจากชีวิตของการเป็นคนในพื้นที่ไปสู่การเป็นคนนอกพื้นที่ใน

ฐานะแรงงานต่างกันแล้ว ใจ จะมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากการใช้ชีวิตในถิ่นฐานบ้านเกิดหรือไม่อย่างไร และจะเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพท่องเที่ยวด้วยหรือไม่

ชีวิตของ “ใจ”: ชีวิตงานต่างกัน

ชีวิตแรงงานต่างกันของ ใจ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเริ่มใช้ชีวิตคู่ในแบบที่เรียกว่า “วิวาห์เหาะ” นั่นคือ การอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยที่ผู้ใหญ่ทางฝ่ายผู้หญิงไม่ได้รับรู้ หรือเต็มใจไปกับการตัดสินใจของคู่รักทั้งสองแต่อย่างใด พุดในภาษาที่เข้าใจง่ายกว่านั้น ก็คือ การหนีตามกันไปอยู่กินฉันสามีภรรยานั่นเอง

ผมกับแฟนแต่งงานไปอยู่ด้วยกันตั้งแต่อายุประมาณ 18 ยังเด็กอยู่เลยครับ ไปอยู่ด้วยกันที่แถวห้วยขวาง เมื่อก่อนไปอยู่ด้วยกันพ่อแม่ก็ไม่ได้รับรู้ ตอนแรกเขาก็ไม่ยอมรับ เขา ก็โกรธนะ จุดเริ่มของความรัก เริ่มขึ้นในช่วงงานประกวดนางนพมาศในช่วงวันสงกรานต์ ซึ่งโดยปกติการจัดงานประกวดนางนพมาศนั้น จะถูกจัดขึ้นทางอำเภอสังขละบุรีฝั่งไทย โดยในการประกวดครั้งนั้น ใจ ได้ข้ามฝั่ง จากฝั่งมอญที่ถือเป็นบ้านเกิดของตนไปยังฝั่งไทย เพื่อที่จะแอบเข้าไปดูการประกวดนางนพมาศดังกล่าว สำหรับเหตุผลที่ต้องใช้คำว่า “แอบเข้าไปดู” นั้น จากคำบอกเล่าของ ใจ เป็นเพราะเด็กวัยรุ่นฝั่งไทยและฝั่งมอญ มักจะชอบ “มีเรื่องต่อยตี” กันตามประสาคนหนุ่มไฟแรง ที่ไม่ยอมกันและกันด้วยเหตุนี้เมื่อใดก็ตามที่ ใจ มีเหตุที่จะต้องข้ามไปฝั่งไทย ใจ จะต้องคอยระวังตัวไม่ให้ไปมีเรื่องชกต่อยกับเด็กวัยรุ่นฝั่งไทย เช่นเดียวกันกับการเข้าไปดูการประกวดนางนพมาศในครั้งนั้น ใจ จะต้องคอยหลบ ๆ ซ่อน ๆ คอยระวังตัวไม่ให้เป็นที่สังเกตอยู่ตลอดเวลา เวลาไปก็ต้องคอย หลบ ๆ ซ่อน ๆ ไป เพราะมันไม่ถูกกันไง ฝั่งนี้กับฝั่งโน้น คนละถิ่นกัน ถ้าไปแล้วไปเจอกันเดี๋ยวก็ตีกัน ถ้าจะข้ามไปฝั่งโน้นเวลาไปก็ต้องไปกันหลาย ๆ คน หรือไปกับเพื่อนรุ่นพี่ถึงจะไปได้ แต่เดี๋ยวนี้อีกดีขึ้นเยอะแล้ว โต ๆ กัน มีลูกมีเมียกันหมดแล้ว ก็ไม่ค่อยตีกันแล้ว (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ผลการประกวดนางนพมาศในปีนั้น คนที่ ใจ แอบชอบซึ่งมีชื่อว่า นางสาวจอย (นามสมมติ) ก็สามารถคว้าตำแหน่งนางนพมาศมาครองได้สำเร็จ อย่างชนิดที่ไม่เคยคาดฝันมาก่อน และจากการพูดคุยกับเธอ เธอเล่าว่าการตัดสินใจเข้าประกวดของเธอในครั้งนั้น เธอไม่ได้คาดหวังตำแหน่งอะไรใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะเธอเข้าประกวดในฐานะของตัวสำรองที่มาแทนคนอื่นที่ไม่สามารถเข้าประกวดในครั้งนั้นได้เท่านั้น

หลังจากการประวดนางนพมาศในปีนั้นเสร็จสิ้นลง ใจ กับ จอย ก็เริ่มสานสัมพันธ์จาก "คนเคยแอบมอง" กลายมาสู่ "คนรู้จักและรู้จัก" จนในที่สุดทั้งสองคนก็ตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกันในลักษณะที่เรียกว่า "วิวาห์เหาะ" คือ หนีตามกันไปใช้ชีวิตที่กรุงเทพมหานครตั้งแต่ที่พวกเขาทั้งสองมีอายุเพียงแค่ 18 ปี

ด้วยความที่ทั้งสองคนจบการศึกษาเพียงแค่ ป.6 จากวัดวังแก้วเวการาม ทำให้การทำงาน หรือความคิดที่จะเลือกงานดี ๆ ตามวุฒิการศึกษาที่มีจึงเป็นไปได้ยากลำบาก ชีวิตงานในเมืองหลวงของทั้ง ใจ และจอยจึงทำได้แค่เพียงการเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหารกึ่งผับแถวย่านธุรกิจบันเทิง รัชดาซอย 6 ร้านที่มีชื่อว่า "นิวเนีย" โดยได้รับเงินเดือนแค่เพียงไม่กี่พันบาท

สำหรับถิ่นพำนักที่ ใจ กับจอยใช้เป็นที่พักอาศัยในขณะที่เข้ามาทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟที่กรุงเทพฯ ก็คือ ที่พักย่านห้วยขวาง ที่พักที่อยู่ไม่ไกลจากที่ทำงานมากนัก ด้วยเหตุผลของความสะดวกในการเดินทางขณะกลับจากที่ทำงาน ที่ทั้ง ใจ กับจอยต่างรู้สึกได้เช่นเดียวกันว่า "ไม่ปลอดภัย" ผู้คนก็ดูไม่เป็นมิตรสักเท่าใดนัก การใช้ชีวิตตลอดช่วงปีกว่า ๆ ของ ใจ และจอยในความรู้สึกของเขาและเธอทั้งสองนั้นจึงต้องคอยระแวดระวังภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้กับชีวิตและทรัพย์สินอยู่ตลอดเวลา

ในทัศนะของผู้วิจยการเข้ามาทำงานในฐานะแรงงานต่างถิ่นของ ใจ และจอย ในฐานะเด็กเสิร์ฟดังกล่าว หากมองในเชิงของอำนาจที่มีต่อพื้นที่ที่ทั้ง 2 สามีภรรยาเข้าไปใช้ชีวิตทำงานอยู่นั้น ก็อาจตีความได้ว่า อำนาจของ ใจ และจอยที่จะเข้าไปต่อรองเพื่อหางานทำตามแหล่งงานในเมืองนั้น จัดได้ว่ามีอยู่ไม่มากนักคือ เข้ามาเป็นได้แค่เพียงลูกจ้างหรือเด็กเสิร์ฟตามร้านอาหาร มินิบาร์หรือการเข้ามาใช้ชีวิตในฐานะแรงงานต่างถิ่นก็ต้องมาเช่าที่พักที่ดูราวกับว่าจะหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไม่ได้แต่อย่างใด

ตรงกันข้ามกับอำนาจของนักท่องเที่ยวหรือช่างภาพในฐานะคนนอกพื้นที่ที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวถ่ายภาพ หรือพักค้างแรมที่อำเภอสังขละบุรี เขาเหล่านั้นกลับมีอำนาจเข้าไปต่อรองกับพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของที่พักค้างแรมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยอย่างครบครัน มีที่กิน ที่เที่ยวที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และที่สำคัญนักท่องเที่ยวและช่างภาพเหล่านั้นมีอำนาจที่จะเข้าไปจับจ้อง (gaze) พื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีได้ตามที่พวกเขาต้องการในทุกซอกทุกมุม ได้มากกว่าที่ ใจ และจอยจะใช้อำนาจเข้าไปจับจ้องหรือจ้องมองสิ่งต่าง ๆ ในเมืองหลวงในฐานะคนนอกพื้นที่ได้

ตอนผมเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ ผมพักอยู่แถวห้วยขวาง อยู่ติดกรุงเทพพาร์ทเมนต์เมื่อก่อนทำงานกลางคืน อยู่แถวรัชดาซอย 6 กลางวันก็นอน พอบ่ายสองก็ออกจากที่พักไปทำงาน ยังไงอยู่ที่นี่ก็อุ่นใจกว่าพี่ บางครั้งอยู่ที่โน่นเวลาหลังเลิกงานแล้วจะเดินกลับห้อง เดินคนเดียว ก็ต้องระวัง เพราะแถวโน้นเมื่อก่อนมันเปลี่ยว ที่แถวโน้นส่วนใหญ่

ยังเป็นลานกว้างอยู่เลยครับ แต่เดี๋ยวนี้เป็นห้างไปแล้ว รู้สึกจะเป็นห้างเอสพลานาด ผมอยู่ในเมืองเมื่อก่อนนี้ ทำงานพับไซ้ไหม เวลาทำงานเสร็จ ออกจากพับ ออกมาจากที่ทำงาน เมื่อก่อนต้องไปทำหูกใหม่ ต้องไปโรงพยาบาล พูดก็จะไม่ค่อยได้ยิน ผมก็ไปหาหมอ เขาก็หยอดยาให้ ก็ดี หายแล้วตอนนี้ ตอนนั้นหูกจะหนักเอา ช้างในมันอับ แล้วผมก็ไม่ดูบุญด้วย ครวันเต็มเลย กลับบ้านมาเนี่ย ชักเสื่อ พอบิดเนี่ย มีแต่ครวัน น้ำเนี่ย สีดำออกมาเลย ไม่ไหว กลับบ้านดีกว่า (ใจ๋, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ใจ๋ กับจอยทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟที่ร้าน “นัวเนี่ย” อยู่ได้เพียงแค่ว่า ต่างก็พากันย้ายไปทำงานอยู่กับพี่สาวที่ อำเภอโพธาราม เหตุผลสำคัญของการย้ายที่ทำงาน นอกจากเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแล้ว ก็เป็นเรื่องของค่าครองชีพในเมืองหลวงที่สูงมากเมื่อเทียบกับค่าครองชีพที่อำเภอสังขละบุรี

“ทำงานแล้วดั่งค์ไม่ค่อยเหลือพี่ ได้เงินมาก็เที่ยว ก็กินอะไรกันหมด ค่าครองชีพมันสูงมากนะพี่ ไม่ไหว ไม่ค่อยมีเงินเก็บเลย ตอนอยู่กรุงเทพเนี่ย” (ใจ๋, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

การมาใช้ชีวิตอยู่ที่ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี กับพี่สาวนั้น ถึงแม้จะให้ความรู้สึกที่ดีกว่าการใช้ชีวิตในเมืองหลวงในแง่ของค่าครองชีพที่ต่ำกว่า แต่ในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้นไม่ได้แตกต่างกันเท่าใดนัก

จอย เล่าถึงชีวิตที่โพธารามว่า เธอและสามีมาอาศัยอยู่ช่วงงานพี่สาวได้เพียงแค่หกเดือนกว่า ๆ ในช่วงแรกดูท่าว่าจะไปได้ดี แต่พออยู่ไปได้สักพักก็ต้องเจอกับเหตุการณ์ที่ทั้งสองยากที่จะรับได้ นั่นก็คือ ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ว่าก็คือ รถจักรยานยนต์ ที่สองสามีภรรยา กำลังผ่อนส่งค้างวดอยู่นั้น ได้ถูกกลุ่มมิจฉาชีพขโมยไปอย่างไร้ร่องรอย

มอไซด์เคยแต่งไว้คันหนึ่งก็หายไป แล้วตอนนั้นไปหายแถวบ้านโป่ง ทำงานอยู่ จอดไว้หน้าที่ทำงาน ออกมาหาย หายไปทั้งหมด 3 คันแล้ว ผมก็ไปแจ้งความ แล้วก็เฝ้าจับตามองอยู่แล้วพี่ แจ้งความไว้แล้วก็เฝ้า ตอนนี้อยู่ก็ต้องผ่อนอยู่เลยพี่ ผ่อนให้ใจ๋ ผมก็เหลือแต่กุญแจ ไว้ดูต่างหน้ามอไซด์ ตอนนี้อยู่ผมยังค้างค้างวดเค้าอยู่หมิ่นกว่า ก็ต้องส่งเค้าเดือนละสองพัน (ใจ๋, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

เหตุการณ์รถจักรยานยนต์ที่ขโมยไปนั้นมาด้วยน้ำพักน้ำแรงถูกขโมยไปในครั้งนั้น ทำให้ ใจ๋ และจอย ตัดสินใจเดินทางกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านเกิด ที่จากรวมแล้วเป็นเวลาทั้งสิ้น 2 ปี โดยการกลับบ้านเกิดที่อำเภอสังขละบุรีของทั้งสองสามีภรรยาในครั้งนี้ นั้น ได้กลับมาพร้อมกับการให้กำเนิดโอรสของคล่องใจ นั่นคือ กลับมาพร้อมกับลูกชาย 1 คน

ภาพที่ 7.12

(ขวา) น้อง “แซม” โช้ทองคลั่งใจ คนแรก

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย

ภายหลังจากกลับสู่บ้านเกิดอำเภอสังขละบุรีได้ไม่นาน ทั้ง โจ้ และจอย ก็ให้กำเนิดทายาทอีก 1 คน เป็นเพศชายเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 7.13

น้อง “แซมป์” ลูกชายคนที่สอง

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ประอรพิชญ์ ศักจนวัฒนา

ช่วงเวลา 2 ปี โดยประมาณกับการเข้าไปใช้ชีวิตทำงานในเมืองหลวงของทั้งสองสามีภรรยา ดังกล่าวนั้น ในด้านหนึ่งอาจมองได้ว่าเป็นช่วงเวลาของการทำให้คนทั้งสองได้เรียนรู้ชีวิต ทั้งชีวิตครอบครัวและชีวิตการทำงานต่างกันไปพร้อม ๆ กัน แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นในความคิดของผู้วิจัย นั่นก็คือ การได้รับรู้ และเข้าใจความเป็นตัวตนของทั้งสองคนในฐานะของแรงงานพลัดถิ่น ชาวมอญแห่งอำเภอสังขละบุรี ซึ่งการรับรู้และเข้าใจความเป็นตัวตนของคู่สามีภรรยาทั้งสองคนจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากทั้งสองสามีภรรยาไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตหรือสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งในกรณีของ ใจ และจอย ภายหลังจากได้เข้าไปใช้ชีวิต หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างทั้งในกรุงเทพฯ และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีแล้ว ก็ทำให้ทั้งสองคนรู้ว่า ตัวตน หรือขอบเขตของความเป็นคนมอญ อำเภอสังขละบุรีนั้นมีความเหมือนและความแตกต่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างในการต่อรองเชิงอำนาจจากคนอื่น ๆ ที่ได้ปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารด้วยอย่างไร เช่น เหมือนกับคนอื่นในฐานะของผู้ใช้แรงงาน เหมือนกับคนอื่นในฐานะของเด็กเลิฟที่อยู่ในวัยเดียวกัน แต่ต่างจากคนอื่นในเรื่องของความรู้สึกที่ว่าค่าครองชีพในแต่ละวันของการใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ นั้น สูงกว่าค่าครองชีพที่อำเภอสังขละบุรี และเช่นเดียวกันในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินระหว่างอำเภอสังขละบุรีกับอำเภออื่น เช่น อำเภอโพธารามก็ยังแตกต่างกันอีกด้วย และด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ ใจ และจอยตัดสินใจที่จะเดินทางกลับมาใช้ชีวิตที่บ้านเกิดในฐานะคนในพื้นที่ที่อาจกล่าวได้ว่า พวกเขานั้นมีอำนาจต่อรองในพื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็นบ้านเกิดของพวกเขาได้มากกว่าการใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวง

ชีวิตของ “ใจ”: การกลายมาเป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง

ประสบการณ์การเข้าไปใช้ชีวิตในฐานะแรงงานพลัดถิ่นตลอดช่วงระยะเวลา 2 ปี เป็นสิ่งที่ทำให้ ใจ “เด็ดขาด” และหันมาอุทิศคิดว่า ไม่มีที่ใดจะดีไปกว่าการใช้ชีวิตอยู่ใน “ถิ่นฐานบ้านเกิดของเขาเอง” ที่ซึ่งเขาและภรรยารับรู้และสัมผัสได้ถึงความปลอดภัย ตลอดจนความคุ้นเคยในฐานะของเจ้าของพื้นที่ที่เกิด เติบโต และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรีมาตั้งแต่เกิด

การกลับมาของ ใจ กับจอย พร้อมลูกน้อยในครั้งนี ในด้านหนึ่งถือได้ว่าเป็นการคลายความขัดแย้งให้แก่คู่สามีภรรยา กับพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว เมื่อคราวที่ ใจ กับจอย วิวาท์เหาะตามกันไปอยู่ที่กรุงเทพฯ ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง การกลับมาที่ยังบ้านเกิดของคนทั้งสองก็เปรียบได้กับการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์แบบ ที่ประกอบไปด้วย พ่อ แม่ และลูก ๆ อีก 2 คนด้วย

ปัจจุบันครอบครัวของ ใจ อาศัยอยู่กับครอบครัวของพี่สาวในบ้านหลังใหม่ชั้นเดียว ที่ปลูกสร้างขึ้นด้วยเงินเก็บที่มาจากน้ำพัก น้ำแรงของพวกเขา บวกเข้ากับเงินช่วยเหลือบางส่วนจาก

ทางพ่อตาแม่ยาย ถึงแม้บ้านดังกล่าวจะยังไม่เสร็จสมบูรณ์ เนื่องจากเงินเก็บของพวกเขามีอยู่อย่างจำกัด แต่พวกเขาก็ภาคภูมิใจที่ได้กลับมายังถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง พร้อมด้วยทายาทสืบสกุลถึง 2 คน

ภาพที่ 7.14

บรรยากาศบริเวณบ้านใหม่ พร้อมด้วยรถกระบะที่ใช้วิ่งส่งผัก

การใช้เงินเก็บที่มีไปกับการสร้างบ้านใหม่ ที่ตกราว ๆ 2 แสนกว่าบาท ประกอบกับการมีภาระในการเลี้ยงดูลูกน้อย ทำให้ ใจ กับจอย ต้องหางานทำเพื่อที่จะนำเงินจากการทำงานที่ได้มาส่งเสียเลี้ยงดูลูกน้อยที่อยู่ในวัยกำลังกินกำลังนอน และอาชีพที่ ใจ กับจอย เลือกทำนั้นก็คืออาชีพรับจ้างขับรถวิ่งส่งผักกับอาชีพขายของ¹

¹จากงานศึกษาของ เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์ ในเรื่อง “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนกลุ่มชาติพันธุ์มอญและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มพม่าและไทย: กรณีศึกษาชุมชนมอญ ในจังหวัดกาญจนบุรี” นั้น พบว่า การรับจ้างทั่วไป ถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนมอญในอำเภอสังขละบุรีแห่งนี้ รองจากอาชีพค้าขาย ส่วนอาชีพที่คนมอญทำเพื่อหาเลี้ยงชีวิตภายหลังจากที่มีการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขื่อนเขาแหลม) โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เมื่อปี พ.ศ. 2520 นั้น ประกอบไปด้วยอาชีพที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการค้าขายในชุมชน การค้าขายสินค้าที่ระลึก การค้าขายแดน การค้าแร่หรือการนำสินค้าทั้งสินค้าอุปโภค บริโภค ใส่ทำยรรบรรทุกเล็กหรือรถปิ๊กอัพเร่ขายสินค้า การรับจ้างเย็บเสื้อผ้าโหล การขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง การรับจ้างปลูกป่าของสวนป่ารัฐบาล การจับปลา การรับจ้างขับเรือ การเพาะปลูก การเก็บของป่า

“หมดเงินไปเยอะ นี่ยังไม่เสร็จเลย ต้องทำต่ออีกเยอะ พวกผ้าข้างนอกก็ยังไม่ได้ดี ข้างในบางส่วนสีก็ยังไม่เสร็จ ก็ค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ ทากันไป ค่อย ๆ ช่วยกันไป ลงขันกัน พ่อแม่ ผม แล้วยังช่วยกัน” (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

สำหรับอาชีพรับจ้างขับรถวิ่งส่งผักของ ใจ นั้น เป็นอาชีพที่ได้รับการชักชวนจากคนรู้จักในหมู่บ้านซึ่งเป็นคนมอญที่ขับรถส่งผักประจำอยู่ก่อน

“ส่วนใหญ่คนวิ่งผักที่นี่ก็มีหลายเจ้าครับ เยอะแยะวิ่งกันเต็ม พอมีคนที่มาชวนผมไปวิ่งผักรู้จักกัน แล้วเขาก็เห็นว่าเราไหวใจได้” (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

โดยในแต่ละสัปดาห์จากการสอบถามถึงความถี่ในการขับรถส่งผักนั้น ได้รับคำตอบว่า “ไม่แน่นอน” ขึ้นอยู่กับ “เขา” ซึ่งในที่นี้ ใจ หมายถึง กลุ่มพ่อค้าคนกลาง ที่จะโทรศัพท์เพื่อว่าจ้างให้ ใจ ขับรถไปส่งผักเมื่อใด แต่โดยส่วนใหญ่เท่าที่ผ่าน ๆ มา จำนวนครั้งที่ ใจ จะต้องวิ่งส่งผักจะตกอยู่ที่ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์

ผมขับรถวิ่งผักอยู่ เขาจะมาเรียกครับ อาทิตย์ละครั้งสองครั้งสามครั้ง เขาจะมาเรียก แล้วเราก็เอาของลงไปให้เขา เวลาไปก็จะเตรียมผักที่จะไปส่งเตรียมไว้ตั้งแต่แต่ตอนเย็น พอรุ่งเช้าก็ออกแต่เช้า ออกประมาณตี 5 ประมาณ 4-5 ชั่วโมงก็ถึง เสร็จเมื่อไหร่ก็กลับ (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

โดยปลายทางเป้าหมายที่ ใจ จะต้องขับรถไปส่งผักนั้น ก็คือ ตลาดมหาชัย การขับรถไปส่งผักแต่ละครั้ง ใช้เวลาไปกลับประมาณ 8 ชั่วโมง คือ ขาไป 4 ชั่วโมง ขากลับ 4 ชั่วโมง การขับรถวิ่งส่งผักในแต่ละครั้งจึงทำได้เพียงแค่ครั้งเดียว

ใช้เวลาประมาณสี่ชั่วโมง คือ ไปเส้นนี้ มันจะนานกินานช่วงสังขละ ไปทองผาภูมินี่ละพี่ ที่ทางมันโค้งเยอะใช้ไหม แล้วก็ทางลงเขาด้วยขับเร็วไม่ได้ พอหลุดไปช่วงนั้นหลุดเขาถูกโน้นไปก็โอเคทำความเร็วได้ จากสังขละไปทองผาภูมิก็ราว ๆ ชั่วโมงหนึ่ง แล้วจากทองผาภูมิไปถึงมหาชัยแบบเดียวก็ถึงแล้ว วันนั้นก็จะได้เที่ยวเดียวครับ ผักที่เอาไปส่งส่วนใหญ่เค้าก็จะเอาไปที่โรงงานแฉวมหาชัย เพราะที่นั่นพวกมอญ พม่ามันเยอะ เขาก็จะเอาผักไปส่งขายที่นั่น ที่นั่นเขาก็จะมีบ้านเช่าเอาไว้สำหรับตั้งขายของขายผักของเขาอยู่แล้ว (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ค่าจ้างที่ได้รับในการขับรถไปกลับ อำเภอสังขละบุรี-ตลาดมหาชัย จะตกอยู่ที่ราว ๆ 1,200-1,500 บาทต่อการว่าจ้างหนึ่งครั้ง เมื่อคิดคำนวณรายได้จากการส่งผักในแต่ละเดือนก็จะตกอยู่ที่ประมาณ 9,500-18,000 บาท ซึ่งรายได้ดังกล่าวนอกจากจะนำไปใช้จนเจือจรรครบครแล้ว ใจ ยังต้องผ่อนค่ารถจักรยานยนต์เป็นจำนวนทั้งสิ้น 3 คัน (ให้กับโจรที่ขโมยรถไป) เป็นจำนวน

มากถึงเดือนละ 2,000-3,000 บาท พร้อม ๆ กับการดูแลบำรุงรักษาระบบมือสองที่ ใจ ใจใน “วังผัก” อยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

ส่วนใหญ่นี้เขาจะไม่นิยมเก่งกัน เขาจะนิยมกระบะ เอาแบบลูกทุ่ง ๆ ไปเลย อย่าง กระบะมิตซูที่เลือกเนีย เพราะว่ามิตซูมันทนดี ได้มากเพราะ พอรู้จักกับพี่ที่เขาอยู่ หน้าเดอะมอลล์ งามวงศ์วาน เขาเป็นคู่บริษัทอยู่ แล้วเขาก็เป็นคนที่ชอบจัดรถมา จักรรถมาเขาก็ปล่อย จักรรถมาเขาก็ปล่อย อะไรแบบนี้ แล้วพอได้ตัวนี้มา แล้วสภาพ มันดีด้วย ราคา มันถูกด้วย เขาเลยแนะนำให้ผม แล้วเราก็ไปเช็คว่า ราคา มันก็พอใช้ได้ อยู่ เราก็เลยเอาคันนี้ ซื้อมายังไม่ได้ซ่อมอะไรเลย เมื่อก่อนตอนผมซื้อมานี้ เป็นรถคน แก่เค้าใช้แบบไปท่องเที่ยวอะไรอย่างนี้ คือ มันจะมีไฟเบอร์ข้างหลัง แล้วที่นี้ก็ยังมีตู้ แอร์ข้างใน มีฟูก เขาทำไว้หุเหมือนกันตอนนั้น แล้วพอดีต้องเอามันมาวังผัก ก็เลย เอาออก ไม่รู้จะเอาไว้ทำไม เลยเอาไปขาย (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

เมื่อเป็นเช่นนี้ลำพังเงินเดือนที่ ใจ ได้รับในแต่ละเดือนจากการวิ่งรถส่งผัก อาจไม่พอ กับรายจ่ายที่จะต้องจ่ายในแต่ละเดือน สองสามีภรรยาทั้ง ใจ และจอย จึงขอใช้พื้นที่หน้าบ้านของ พี่สาวซึ่งตั้งอยู่ในทำเลที่ติดกับถนนในหมู่บ้านเปิดร้านขายอาหารขึ้น เพื่อนำรายได้ที่ได้จากการ ขายอาหารดังกล่าวมาจุนเจือครอบครัว เลี้ยงดูลูกน้อยอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 7.15

ร้านขายอาหารของ ใจ กับจอย

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

อาหารที่ขายก็จะเป็นอาหารที่มีกรรมวิธีในการปรุงไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน เช่น อาหารประเภทยำต่าง ๆ ยำมาล่า ยำหมุยอ ยำไส้กรอก ข้าวผัด ข้าวไข่เจียว เป็นต้น ทั้งนี้จากการได้ไปนั่งสังเกตของคนเฝ้าวิชัยที่ร้านดังกล่าว พบว่า ขายได้ดีพอสมควร โดยจะมีลูกค้าส่วนใหญ่ที่เป็นชาวมอญด้วยกันแวะเวียนมาสั่งอาหารที่ร้านของ จอย เป็นระยะ ๆ จะมีบ้างเป็นบางครั้งที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศแวะเวียนมาสั่งอาหารที่ร้านของเธอ แต่ จอย ก็ยังคงมีความหวังว่าในอนาคตอันใกล้นี้หากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไทยดีขึ้น ก็น่าจะมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาสั่งอาหารที่ร้านของเธอมากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 7.16

ตัวอย่างอาหารประเภทยำ

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

¹จากการพูดคุยกับ จอย และคนมอญในละแวกบ้านและร้านที่ จอย เปิดขายอาหารอยู่นั้น ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า นับตั้งแต่การมรณภาพไปของหลวงพ่อดุตตะมะ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เคยมากราบนมัสการหลวงพ่อยังวัดวังกวีเวการามก็เริ่มมีจำนวนลดลง ๆ ในทุกปี

ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่า การตัดสินใจที่จะเปิดร้านขายอาหาร โดยมีความคาดหวังที่จะนำรายได้ที่ได้รับจากการขายอาหารให้กับคนมอญและนักท่องเที่ยว เพื่อนำเงินที่ได้มาจุนเจือครอบครัวดังกล่าว นั้น เป็นลักษณะการปรับตัวของคนในพื้นที่ ที่ไม่ได้ต้องการตกเป็นแค่เพียงเจ้าบ้านที่คอยรับการมาเยือนจากคนภายนอกพื้นที่ (นักท่องเที่ยวและช่างภาพกลุ่มต่าง ๆ) ในลักษณะของการตกเป็นเป้าสายตา หรือวัตถุแห่งการจ้องมองในฐานะของกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ควรค่าแก่การศึกษาเท่านั้น กล่าวคือ การเปิดร้านขายอาหารของ จอย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจของคนในพื้นที่ในฐานะเจ้าบ้านที่ต่อรองกลับไปยังนักท่องเที่ยวในฐานะของแขกผู้มาเยือน ในรูปแบบของการให้บริการด้านอาหาร ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่า เหตุผลที่ จอย เลือกที่จะเปิดร้านอาหารดังกล่าว นั้น น่าจะมาจากประสบการณ์การเข้าไปทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านขายอาหารกับ ใจ ในกรุงเทพฯ นั่นเอง

กล่าวโดยสรุปจากเรื่องเล่าชีวิตของ ใจ และภรรยาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของกลุ่มคนที่อยู่ในแวดวงนี้ได้ว่า วิถีชีวิตของพวกเขาแม้จะดูเป็นชีวิตที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียใด ๆ ในทางผลประโยชน์กับเรื่องของทุนทางความรู้หรือทุนทางวัฒนธรรมด้านการถ่ายภาพ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในความเรียบง่าย ใกล้ชิดกับธรรมชาติตลอดจนไม่มีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ใด ๆ กับเรื่องของการถ่ายภาพดังกล่าว นั้น ก็ยังคงมีมิติในเรื่องของทุน การปะทะสังสรรค์ การเลื่อนไหลของทุนเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เหมือนดังเช่นเรื่องเล่าชีวิตของกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่วิเคราะห์มาแล้วก่อนหน้านี้ และเพื่อให้ถึงมิติต่าง ๆ ของทุนเหมือนอย่างเช่นการวิเคราะห์ในบทที่ผ่าน ๆ มา ในลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นถึง ประเภทของทุนตลอดจนกลยุทธ์ของทุนในพื้นที่ทางสังคมย่อยต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาตลอดช่วงระยะเวลา 21 ปี ของการใช้ชีวิตของ ใจ

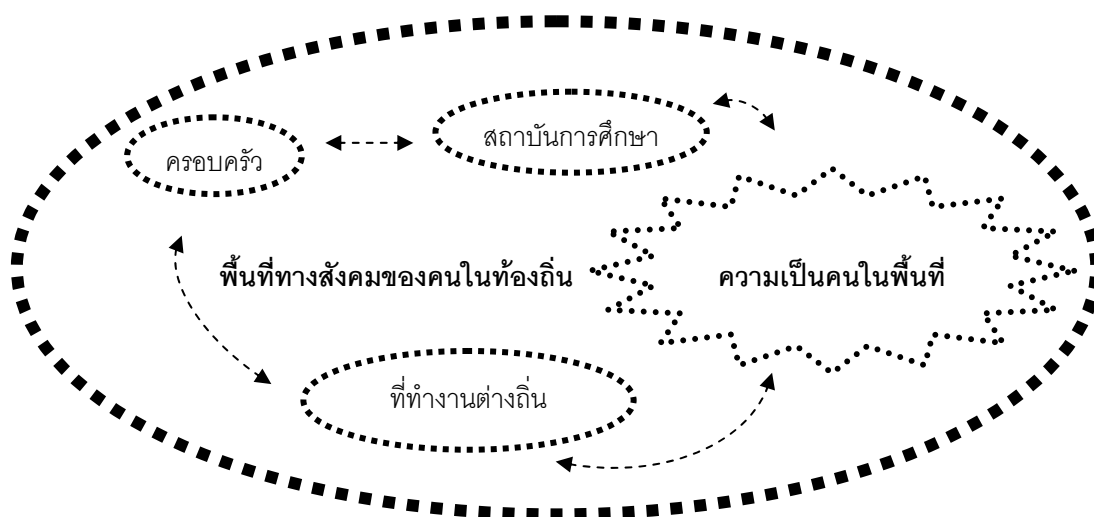
ทุนและกลยุทธ์ของทุนทั้ง 4 ชนิด

จากเรื่องเล่าชีวิตของ ใจ ในฐานะของคนในพื้นที่ที่เขียนมาข้างต้น หากวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์ของทุนและกลยุทธ์ทั้ง 4 ชนิดของทุนมาทำการวิเคราะห์ในแต่ละช่วงชีวิตของ ใจ ก็จะทำให้เห็นการสั่งสม การเลื่อนไหล การหลอมรวมของทุน การซึมซับแผ่ฝังของทุนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ทางสังคมย่อยต่าง ๆ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 7.17

เครือข่ายพื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคมย่อย (sub-fields)

ของแวดวง (field) คนในพื้นที่ “โจ้”

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า พื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคม (social arena) ในแต่ละภาคส่วนย่อย ๆ ที่ผ่านเข้ามาในช่วงชีวิตตลอด 21 ปีนั้น ประกอบไปด้วย พื้นที่ทางสังคมย่อยของครอบครัว พื้นที่ทางสังคมย่อยของสถาบันการศึกษา พื้นที่ทางสังคมย่อยของที่ทำงานต่างถิ่น และพื้นที่ทางสังคมย่อยในฐานะแหล่งงานที่บ้านเกิด และเช่นเดียวกันกับในบทที่ผ่านมา ๆ มา หน้าที่ของพื้นที่ทางสังคมย่อยต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะทำหน้าที่ในฐานะเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เอื้อให้เกิดการปะทะสังสรรค์กันของทุนชนิดต่าง ๆ แล้ว ความสำคัญของพื้นที่ทางสังคมย่อยอีกประการหนึ่งก็คือ ความสำคัญในฐานะของเป้าหมายทางสังคมที่จะพาไปสู่การเกิดขึ้นของ “ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย” ของความเป็นคนในพื้นที่ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการถ่ายภาพ และภาพถ่ายท่องเที่ยว โดยในท้ายที่สุดแล้วความโน้มเอียงทางอุปนิสัยที่เกิดขึ้นและถูกแสดงออกผ่านรูปแบบการใช้ชีวิตของ โจ้ ในแต่ละวันดังกล่าวจะนำไปสู่การสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เรียกว่า รสนิยม นั่นเอง

ครอบครัว: ในฐานะพื้นที่ทางสังคมแห่งแรกในชีวิต

ภาพรวมบทบาทที่สำคัญ ๆ ของครอบครัวในฐานะกลุ่มทุนทางสังคมแห่งแรก ที่มีต่อการสั่งสมทุนให้กับ โจ้ ในความคิดของผู้วิจัยนั้น นอกจากการส่งเสียเลี้ยงดู สนับสนุนส่งเสริมให้

ได้รับการศึกษา อันเปรียบได้กับบทบาทของครอบครัวที่เอื้อต่อการสั่งสมทุนความรู้ หรือทุนทางวัฒนธรรมให้ ใจ ได้นำความรู้จากการศึกษาไปต่อยอดสู่ทุนชนิดอื่น ๆ แล้ว

บทบาทของครอบครัวในฐานะพื้นที่ทางสังคมย่อยแห่งแรกในชีวิต ใจ ในทัศนะของผู้วิจัยอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเป็นต้นแบบหรือแบบฉบับของอาชีพคนทำสวน ทำไร่ที่ ใจ คำนึงและเห็นจนชินตามาตั้งแต่เล็ก ถึงความขยัน พากเพียรตลอดจนลักษณะการทำงานของผู้เป็นบิดามารดาที่ทำงานโดยไม่รู้จักหยุดหย่อน

ด้วยความที่มีลูกต้องเลี้ยงดูถึง 5 คน พ่อและแม่ของ ใจ จึงต้องรับภาระอย่างหนักในการส่งเสียเลี้ยงดูลูก ๆ ให้ได้รับการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน และจากบทบาทของพ่อแม่ในฐานะของผู้ที่มีอาชีพทำสวน ทำไร่ที่ ใจ เห็นมาตั้งแต่เล็กจนโตดังกล่าวนี้เองที่ส่งผลทางความคิดและการตัดสินใจต่อการเลือกที่ประกอบอาชีพเป็นคนรับจ้างวิ่งผัก ซึ่งอาชีพวิ่งส่งผัก¹ดังกล่าว ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการทำสวนทำไร่

ดังนั้นการเลือกอาชีพการวิ่งผักของ ใจ จึงเป็นการตัดสินใจเลือกโดยมีพื้นฐานทางความคิด และการตัดสินใจเลือกจากสิ่งที่ ใจ ได้รับการสั่งสม ปลุกฝัง และบ่มเพาะจากแบบอย่างการดำเนินชีวิตของทั้งบิดาและมารดาอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไปตั้งแต่เล็กจนโต มากกว่าการที่ ใจ ได้บอกไว้ว่า การตัดสินใจเป็นคนวิ่งส่งผักของเขานั้น มาจากคำชักชวนของคนที่ทำอาชีพนี้แต่เพียงอย่างเดียว

นอกจากครอบครัวจะมีบทบาทในฐานะกลุ่มทุนทางสังคมที่มีอิทธิพลทางความคิด และการเลือกตัดสินใจประกอบอาชีพแล้ว ในอีกบทบาทหนึ่งของครอบครัว ใจ ในฐานะเจ้าหลอมทางสังคมที่งานวิจัยชิ้นนี้จะขอเอ่ยถึงก็คือ บทบาทของพ่อที่เอื้อต่อความสนใจทางด้านการถ่ายภาพ

ถึงแม้พ่อของ ใจ จะไม่ค่อยให้ใครแต่จะต้องกล้องถ่ายภาพ ด้วยการเก็บไว้ในตู้อย่างมิดชิด แต่การได้เห็นภาพพ่อของตนเองหยิบกล้อง หรือนำกล้องติดตัวไปถ่ายภาพคนในครอบครัว ในขณะที่ออกเดินทางท่องเที่ยว ประกอบกับเห็นภาพของนักท่องเที่ยวที่แวะเวียนมาเที่ยวและถ่ายภาพยังหมู่บ้านของตนในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่อำเภอสังขละบุรีแห่งนี้ ก็เพียงพอสำหรับการเริ่มต้นสั่งสมความอยากรู้อยากเห็นของ ใจ ในเรื่องของการถ่ายภาพได้ระดับหนึ่งแล้ว ซึ่งต่อมาในภายหลังเมื่อ ใจ ได้เห็นเพื่อนและรุ่นพี่ที่เรียนมาทางสาขานิเทศศาสตร์ถ่ายภาพ เขาก็ไม่รอช้าที่จะเข้าไปสอบถาม เรียนรู้ ต่อยอดถึงวิธีการถ่ายภาพในฐานะทุนความรู้รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวเขาเองอยากรู้อยากเห็นอยากลองถ่ายภาพมาตั้งแต่ครั้งที่เขาเห็นพ่อ

¹นั่นคือ เมื่อเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรจนผลิดอกออกผลแล้ว ก็ต้องมีระบบ หรือมีช่องทางในการจัดส่งผลผลิตทางการเกษตรเหล่านั้นส่งต่อไปยังผู้บริโภค

ของตนเองจับ “กล้องตัวใหญ่ หนัก ๆ สีดำ ๆ” ถ่ายภาพแล้ว แม้ความรู้ด้านการถ่ายภาพดังกล่าวจะเป็นความรู้เบื้องต้นเพียงแคผิวเผิน ที่ยังไม่อาจนับได้ว่าเป็นความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพเลยก็ตาม

ที่สำคัญมากยิ่งขึ้นไปกว่านั้น การเกิดและเติบโตในครอบครัวที่อยู่ท่ามกลางพื้นที่ที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการโฆษณาประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทั้งทางภาครัฐและเอกชน ทำให้ในแต่ละปีนั้นมีกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติทยอยหลั่งไหลกันเข้ามาเยี่ยมชม จับจ่าย จ้องมอง เพื่อการถ่ายภาพในพื้นที่แห่งนี้อย่างไม่ขาดสาย การเกิดและเติบโตอยู่ในครอบครัวของชาวมอญพลัดถิ่นดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนการเกิดมาพร้อม ๆ กับการรับรู้พร้อม ๆ ไปกับการสั่งสมทุนทางสัญลักษณ์ที่ช่วยหล่อหลอมให้เกิดความโน้มเอียงทางความคิดและอุปนิสัยของคนในพื้นที่ที่มีเข้าไปเกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพท่องเที่ยวให้กับ ใจ โดยที่ ใจ อาจไม่รู้ตัว

การสั่งสมทุนทางสัญลักษณ์ที่ว่านี้ก็คือ การเป็นที่ยอมรับ รับรู้และกล่าวถึงของผู้คนทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ได้ว่า พื้นที่อำเภอสังขละบุรีแห่งนี้พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในเรื่องของทัศนียภาพที่งดงาม โดดเด่น มีความเป็นธรรมชาติ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการเดินทางมาพักผ่อนใจและมาเก็บบันทึกภาพความประทับใจในบริเวณรอบ ๆ อำเภอสังขละบุรี¹ แห่งนี้กลับไป ซึ่งนอกจากความงดงาม โดดเด่นทางด้านทัศนียภาพดังกล่าวแล้ว ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในเรื่องของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วแต่เป็นทุนที่ ใจ ได้รับการหล่อหลอมจากการเกิดในเติบโตในครอบครัวมอญเหล่านี้แทบทั้งสิ้น

การเกิดและเติบโตของ ใจ ในพื้นที่ที่มากไปด้วยนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จ้องมอง (gaze) และถ่ายรูปในบริเวณดังกล่าว ในทัศนะของผู้วิจัยจึงมองว่าน่าจะมีผลต่อการกระตุ้นให้ ใจ ในฐานะของคนในพื้นที่อยากลองถ่ายรูปดูบ้างไม่มากนักน้อย และนั่นก็คือ การแปรรูปจากทุนทางสัญลักษณ์ไปสู่การแสวงหาทุนทางความรู้ในเรื่องของการถ่ายภาพจากรุ่นพี่ที่เรียนมาทางด้านการถ่ายภาพนั่นเอง

¹จากการพูดคุยกับคนมอญที่อยู่ในละแวกนั้น พบว่า นักท่องเที่ยวโดยส่วนมากจะชอบมาเดินและถ่ายภาพบริเวณสะพานไม้ หรือก้นน้ำเรือจ้างเพื่อที่จะไปชมวัดจมน้ำ ตลอดจนรวมถึงการแวะกราบศพหลวงพ่อบุญตามะที่วัดวังกวีเวการม และเยี่ยมชมเจดีย์พุทธคยาจำลองอีกด้วย

สถาบันการศึกษา: พื้นที่ทางสังคมแห่งการเรียนรู้ด้านภาษา

จากเรื่องเล่าของ โจ้ ที่ผ่านมาข้างต้น แม้เขาจะได้เข้ารับการศึกษจากโรงเรียนวัดวังแก้วเวการามเป็นระยะเวลาแค่เพียง 6 ปี แต่ก็นับว่าสถานศึกษาในฐานะพื้นที่ทางสังคมย่อยแห่งนี้นั้น มีบทบาทสำคัญที่เอื้อต่อการสั่งสมทุนความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนความรู้ทางด้านภาษา

ภาษาในฐานะของทุนความรู้หรือทุนทางวัฒนธรรมที่ โจ้ ได้รับการสั่งสม บ่มเพาะจากสถานศึกษาแห่งนี้ก็คือ ภาษามอญ¹ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ผลจากการสั่งสมทุนความรู้ทางด้านภาษาทั้งสามภาษานี้เอง ทำให้ โจ้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษาดังกล่าวนำไปต่อยอดสู่ทุนชนิดใหม่ ที่เรียกว่า ทุนทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงินเดือน จากการเข้าไปทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟที่ร้านอาหารกึ่งผับในกรุงเทพฯ ที่ระบุคุณสมบัติของเด็กเสิร์ฟไว้ว่า “จะต้องสามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้” ซึ่งจะว่าไปแล้วอาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าทุนความรู้ทางด้านภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ภาษาไทยในการทำงานดังกล่าว ก็คือรูปแบบหนึ่งของการปรับเปลี่ยนบทบาทและสถานภาพจากผู้ที่เคยเป็นคนในพื้นที่ มาเป็นคนนอกพื้นที่ในเมืองที่คอยให้บริการ (เสิร์ฟอาหาร) พร้อม ๆ กับการถูกจ้างมองจากลูกค้าที่เข้ามาในร้านดังกล่าวไปด้วยในเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ดีการสั่งสมทุนความรู้ทางด้านภาษาดังกล่าว นอกจากจะสามารถต่อยอดไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจที่มาในรูปแบบของเงินเดือนประจำแล้ว ทุนความรู้ทางด้านภาษาดังกล่าวยังช่วยเป็นสื่อกลางให้ โจ้ สามารถพูดคุยทำความเข้าใจกับเหล่าบรรดาเด็กเสิร์ฟที่เป็นทั้งคนไทย คนอีสาน คนลาว และคนมอญด้วยกันเอง ในฐานะเพื่อนร่วมงานซึ่งถือเป็นการขยายเครือข่ายทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ผ่านการติดต่อสื่อสารด้วยภาษาไทยได้อีกช่องทางหนึ่งด้วย ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยการติดต่อสื่อสารด้วยการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยกับเจ้าของร้าน หรือลูกค้าที่มากินข้าวในร้าน กับเด็กเสิร์ฟที่เป็นคนไทย กับเด็กเสิร์ฟที่เป็นคนลาว หรือแม้กระทั่งกับเด็กเสิร์ฟที่เป็น

¹จากการพูดคุยกับหัวหน้าคุ่ม 14 ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการเรียนการสอนที่โรงเรียนวัดวังแก้วเวการามแห่งนี้นั้น ได้จัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ภาษา โดยระยะเวลาเรียนในแต่ละภาษานั้นจะแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในช่วงเริ่มแรกของการเข้าเรียน เด็กมอญทุกคนจะได้รับการสอนภาษามอญ เป็นระยะเวลา 2 ปี และหลังจาก 2 ปีไปแล้ว ก็จะเข้าการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษเหมือนโรงเรียนในต่างอำเภอทั่ว ๆ ไป

²จากการสอบถาม จอย ภรรยา โจ้ ที่เข้าไปทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟด้วยกัน พบว่า ภาษาที่เด็กเสิร์ฟต้องใช้เวลาต้อนรับลูกค้าก็คือ ภาษาไทย

คนมอญด้วยตัวเอง เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการสื่อสารเพื่ออ้าง รักษาความเป็นตัวตนของ ใจ เอง ในฐานะคนไทย เชื้อชาติมอญที่ปรากฏให้เห็นผ่านรูปแบบการใช้ภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษามอญ ในชีวิตประจำวันแทบทั้งสิ้น

ทั้งนั้นนอกจากสถาบันการศึกษา จะเป็นพื้นที่ทางสังคมย่อยแห่งการเรียนรู้ สังคม ทุน ความรู้ด้านภาษาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในอีกด้านหนึ่งสถาบันการศึกษาที่มีพื้นที่กว้างให้เด็กได้วิ่งเล่นอย่างเช่นโรงเรียนวัดวังกวีเวการามนี้นั้น ยังเปรียบเสมือนพื้นที่ทางสังคมย่อยที่เอื้อต่อการทำความเข้าใจ ความคุ้นเคยและรู้จักกับกีฬาประเภทฟุตบอลไปโดยปริยายอีกด้วย และผลจากการค่อย ๆ สังเกต ทักษะความรู้ทางด้านกีฬาฟุตบอลด้วยการวิ่งเล่นเตะฟุตบอลดังกล่าว ก็ทำให้ ใจ ได้รู้จักกับกลุ่ม คนที่มีความชอบในกีฬาฟุตบอลเหมือนกันมากยิ่งขึ้น จากที่เคยเตะฟุตบอลกันอยู่ไม่กี่คนในช่วงวัย เด็ก ในท้ายที่สุดก็สามารถขยายเครือข่ายรวบรวมคน จนตั้งเป็นทีมฟุตบอลที่มีตัว ผู้เล่น 11 คนได้

โดยต่อมาในภายหลัง หลังจากที่สามารถจัดตั้งทีมฟุตบอลประจำกลุ่มที่ชื่อว่า “รวมรุ่น” ได้แล้ว ก็เริ่มสมัครเข้าแข่งขันในงานประจำปีจัดขึ้นในช่วงวันออกพรรษาที่มีชื่อว่า “สังฆะบุรุษ” จนสามารถคว้าเงินรางวัลและถ้วยรางวัลรองชนะเลิศมาครองได้ทุกปี และเริ่มเป็นที่รู้จักของกลุ่ม คนที่มีความสนใจในเรื่องกีฬาฟุตบอลมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความชื่นชอบ ในกีฬาฟุตบอลดังกล่าวยังก่อให้เกิดกิจกรรมหลังเกมการแข่งขัน นั่นคือ การออกเดินทางไปท่องเที่ยว ยังแหล่งต้นน้ำ เสมือนหนึ่งการเฉลิมฉลองภายหลังจากฝึกซ้อมมาแรมปี ซึ่งกิจกรรมการออกเดินทาง ท่องเที่ยวของ ใจ และกลุ่มเพื่อนดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันทุกปี

ในทัศนะของผู้วิจัยสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวถึงเกี่ยวกับการแข่งขันฟุตบอลข้างต้น นอกจาก จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกให้เห็นถึงรูปแบบการเคลื่อนไหวของทุนจากทุนทางสังคมไปสู่ทุนทางสัญลักษณ์ แล้ว การแข่งขันฟุตบอลที่ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีดังกล่าว ยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยหล่อหลอมรูปแบบ ของความเป็นคนในพื้นที่กับการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ (ไปที่เก่า ช่วงเวลาเดิม ซ้ำกันในทุก ๆ ปี) ให้กับคนกลุ่มนี้อีกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า พื้นที่ทางสังคมย่อยของสถาบันการศึกษานั้น แม้จะเป็นพื้นที่ ทางสังคมย่อยที่ ใจ เข้าไปใช้ชีวิตอยู่เพียงชั่วระยะเวลาแค่ 6 ปี แต่พื้นที่ทางสังคมย่อยดังกล่าวก็เป็น พื้นที่ที่เอื้อต่อการสังสรรค์ ต่อยอดทุนประเภทต่าง ๆ อย่างมากมาย อาทิเช่น การสังสรรค์ทุนความรู้ ทางด้านภาษาต่อยอดไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจในรูปของรายได้ต่อเดือน การสังสรรค์ทุนความรู้ทางด้าน ภาษาต่อยอดไปสู่เครือข่ายทางสังคม หรือแม้กระทั่งการสังสรรค์ทุนความรู้และทักษะในการเล่นกีฬา ฟุตบอลขยายไปสู่ทุนทางสัญลักษณ์ เหล่านี้เป็นต้น

ที่ทำงานต่างถิ่น: พื้นที่แห่งการเรียนรู้ รู้จักตัวตนที่แท้จริง

ที่ทำงานต่างถิ่นในฐานะพื้นที่ทางสังคมย่อยที่ก่อให้เกิดการสังสรรค์ บ่มเพาะและรู้จักตัวตนที่แท้จริงที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้นั้น คือ พื้นที่ทำงานทั้งที่อยู่ในกรุงเทพฯ และที่ทำงานที่จังหวัดราชบุรี ตลอดช่วงระยะเวลา 2 ปีเต็มที่ได้ ใจ กับ จอย ตัดสินใจเข้าไปใช้ชีวิตคู่และชีวิตงานร่วมกัน ในพื้นที่ที่ทำงานต่างถิ่นดังกล่าวนั้น นอกจากจะทำให้เกิดการสังสรรค์ทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงินรายได้แล้ว ทั้งคู่ต่างได้รับประสบการณ์การสังสรรค์ การเลื่อนไหลต่อยอดทุนในฐานะแรงงานพลัดถิ่นที่สำคัญก็คือ การได้เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตให้อยู่รอดในสังคมเมือง หรือสังคมต่างถิ่นที่พวกเขาล้วนมีอำนาจในการเข้าไปต่อรองที่น้อยกว่า ซึ่งในความคิดของ ใจ นั้น เขาได้เรียนรู้ว่า วัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนเมืองกับชีวิตที่บ้านเกิดอำเภอสงขลาบุรีของเขา นั้น มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ ค่าครองชีพในการใช้ชีวิตแต่ละวันที่ “แพงแสนแพง” ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของคนเมืองกรุงที่ดู “จะหาเอาไม่ได้เสียเลย” จะต้อง “ระวังภัย” ใช้ชีวิตอยู่กันแบบ “ตัวใครตัวมัน” อยู่ตลอดเวลา

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นในฐานะทุนความรู้ที่ได้รับการปลูกฝังบ่มเพาะจากการเข้าไปเป็นแรงงานต่างถิ่นในครั้งนั้น ทำให้ ใจ เริ่มตระหนักถึงคุณค่าและความเป็นตัวตนของเขาเองในฐานะของคนมอญเจ้าของพื้นที่ที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หวือหวา ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ และเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตา เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

มองในแง่นี้จึงอาจกล่าวได้ว่า บทบาทของพื้นที่ทางสังคมย่อยของที่ทำงานต่างถิ่นที่เห็นได้อย่างเด่นชัด นอกจากบทบาทในมิติเชิงเศรษฐกิจนั้นก็คือ บทบาทของพื้นที่สังคมย่อยในการเสริมย้ำให้ตระหนักถึงความเป็น “ตัวตน” คนมอญให้กับ ใจ อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งบทบาทการเสริมย้ำความเป็น “ตัวตน” คนมอญ ดังกล่าว นอกจากจะส่งผลต่อการรับรู้และเข้าใจความเป็นตัวตนของตนเองว่ามีความแตกต่างจากกลุ่มคนชาติพันธุ์อื่นอย่างไรแล้ว การรับรู้ เข้าใจถึงความแตกต่างทางด้าน “ตัวตน” หรือ “อัตลักษณ์” ดังกล่าว ยังส่งผลต่อการตัดสินใจกำหนดรูปแบบการใช้ชีวิตของ ใจ และภรรยาอีกด้วย กล่าวคือ ภายหลังจากเข้าไปใช้ชีวิตงานในฐานะแรงงานพลัดถิ่นได้เพียงแค่ 2 ปี สองสามีภรรยาก็ตัดสินใจที่จะกลับไปใช้ชีวิตยังถิ่นฐานบ้านเกิด เพื่อหางานและกลับไปเริ่มชีวิตใหม่อีกครั้งพร้อมด้วยลูกน้อยสองคน

ความเป็นคนในพื้นที่: สังคม อารมณ์ รักษา อัตลักษณ์ท้องถิ่น

แหล่งงานที่บ้านเกิดในฐานะพื้นที่ทางสังคมย่อยที่เอื้อต่อการสังสรรค์ ต่อยอดทุนชนิดต่าง ๆ ให้กับ ใจ กับจอย ภายหลังกลับจากการเข้าไปใช้ชีวิตเป็นแรงงานพลัดถิ่นนั้น ก็คือ อาชีพรับจ้างส่งผัก และอาชีพค้าขาย ซึ่งแม้ว่าอาชีพดังกล่าวจะเป็นอาชีพที่ไม่ได้ทำเงิน หรือเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดการสังสรรค์ทางเศรษฐกิจในรูปรายได้มากมายเท่าใดนัก แต่ด้วยความที่ยังมีเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของเหล่าเครือญาติ ที่ประกอบไปด้วยพ่อแม่ พี่น้อง ลุง ป้า ที่มีความผูกพันอย่างเหนียวแน่น คอยช่วยเหลืออยู่ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงได้รับการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคมดังกล่าวอยู่เสมอมา เช่น การลงขันจากพ่อแม่ พี่สาว และตัวใจ เพื่อที่จะนำเงินที่ได้มาใช้ในการสร้างบ้าน¹ หรือแม้แต่การได้รับการชักชวนจากคนในพื้นที่ให้หันมาประกอบอาชีพส่งผัก ก็ถือเป็นรูปแบบของการแสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนในท้องถิ่นในฐานะเครือข่ายทางสังคมที่นำไปสู่การเอื้อให้เกิดการต่อยอดจากทุนทางสังคม ไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจในรูปของรายได้จากการวิ่งส่งผักในแต่ละเที่ยว ซึ่งนอกจากจะได้รับรายได้จากการวิ่งส่งผักแล้ว ใจ ยังเริ่มเป็นที่รู้จักและยอมรับกันในหมู่พ่อค้าแม่ค้าที่ตลาดมหาชัย ถึงความเที่ยงตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อการส่งผักในแต่ละเที่ยว ซึ่งการเป็นที่รู้จักและยอมรับถึงความเที่ยงตรงต่อเวลาและความรับผิดชอบดังกล่าวก็คือ ทุนทางสัญลักษณ์ชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ ใจ กลับมาใช้ชีวิตการทำงานที่บ้านเกิดนั่นเอง

ทั้งนี้จากการพูดคุยกับ ใจ ถึงชีวิตความเป็นอยู่และชีวิตงานภายหลังกลับมาทำมาหากินที่บ้านเกิดอำเภอสังขละบุรี ผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้ชีวิตความเป็นอยู่อาจดูเหมือน “ห่างไกลความจริง” ไร้ซึ่ง แสง สี เสียง และสิ่งอำนวยความสะดวก แต่นั่นก็เป็นสิ่งที่ ใจ ได้ค้นพบแล้วว่า การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น มีความเหมาะสมกับตัวเขาที่สุดแล้ว นั่นคือ อยู่กันพร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก

โดยหากมีผู้มาว่าจ้างส่งผัก ก็จะขับรถ “กระบะคู่ใจ” ออกไปส่งผัก หากไม่มีผู้มาว่าจ้าง ก็จะช่วย จอย ขายของและเลี้ยงลูก เล่นเกมส์ พอตกช่วงประมาณ 4 โมงเย็นของทุกวัน ใจ ก็จะไปวิ่งออกกำลังกายบริเวณสนามฟุตบอลหน้าวัดวังกวีเวการาม พร้อม ๆ กับการซ้อมฟุตบอลกับกลุ่มเพื่อนและกลุ่มรุ่นพี่ที่ไม่ได้ลงไปทำงานในเมือง หรือเข้าไปเรียนต่อ ซึ่งการซ้อมดังกล่าวถือเป็น การซ้อมเพื่อเตรียมลงแข่งขันฟุตบอลประจำปีหลังวันออกพรรษาไปด้วยในตัว และภายหลังจากที่

¹จากการสอบถามพี่สาวของ ใจ ถึงค่าปลูกสร้างบ้านหลังดังกล่าว พบว่า มีมูลค่า 2 ล้านบาท ซึ่งสำหรับคนมอญแล้ว ราคาปลูกสร้างดังกล่าวถือว่าสูงมาก

การแข่งขันจบสิ้นลง กิจกรรมที่ โจ้ และกลุ่มเพื่อนมักจะทำกันเป็นประจำสม่ำเสมอก็จะเดินทางไปเที่ยวยังแหล่งต้นน้ำ สถานที่ท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติไว้อย่างสมบูรณ์และน้อยคนนักที่จะสามารถเข้าไปถึงยังสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว

พอพลบค่ำหากไม่ได้ออกไปไหน โจ้ ก็จะเข้านั่งดูละครพร้อมหน้าลูก ๆ และภรรยา ทั้งนี้จากการสอบถาม โจ้ ถึงร่างกายโปรดในดวงใจ ผู้วิจัยพบว่า ไม่ใช่ละครโทรทัศน์ หรือรายการข่าวแต่อย่างใด รายการโปรดที่ โจ้ เปิดรับอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอไม่ว่าจะดึกตื่นสักเพียงใด ก็คือรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันฟุตบอลในลีกส์ (League) ดัง ๆ ต่างประเทศ¹

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ทีมโปรดในดวงใจ” “สิงโตน้ำเงินครามเชลซี” โจ้ จะไม่พลาดการเปิดรับชมในทุกนัดที่มีการแข่งขัน เหตุผลที่ โจ้ เปิดรับชมการแข่งขันทางสื่อโทรทัศน์นั้น เป็นเพราะการรายงานผลการแข่งขันผ่านทางสื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายทอดสดผ่านทางสัญญาณดาวเทียม หรือทางเคเบิลทีวีที่ โจ้ บอกรับเป็นสมาชิกอยู่นั้น ให้ความรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ตลอดจนก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกเหมือนได้ไปชมอยู่ริมขอบสนาม ได้มากกว่าการเปิดรับจากสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อนิตยสาร ที่หาอ่านแทบจะไม่ได้เลยในเขตพื้นที่อำเภอสังขละบุรีแห่งนี้

¹ เช่น การแข่งฟุตบอลด้วยเอฟเอคัพ ยูฟ่าแชมเปียนลีกส์ ฯลฯ

ภาพที่ 7.18

ห้องโถงดูโทรทัศน์ภายในบ้านที่ตกแต่งไปด้วยถ้วยรางวัล
และปฏิทินสโมสรฟุตบอลที่ โจ้ ชื่นชอบ

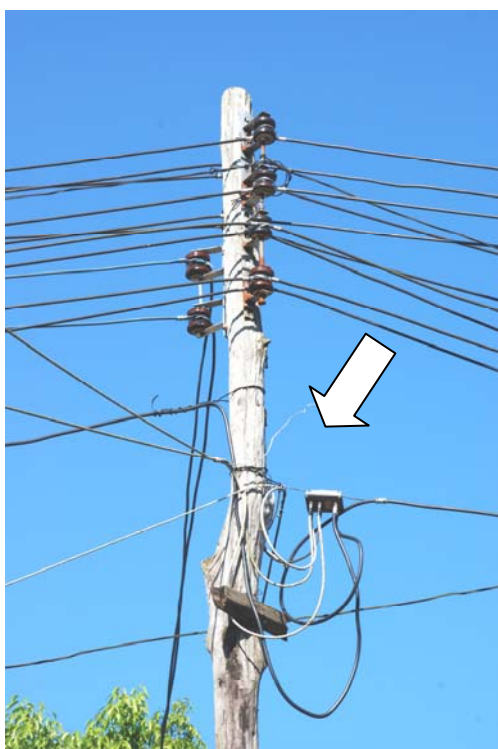

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

ส่วนใหญ่บ้านคนมอญที่นี่ เขาจะลงทุนที่เดียวเลยไงพี่ เขาจะติดตั้งจานเลย ประมาณสองพันเนี่ย เขาจะติดตั้งแล้วก็ดูไปตลอดเลย บ้านใครบ้านมัน บางบ้านก็ไม่ได้ซื้อจาน อย่างบ้านผมเนี่ย ไม่ได้ซื้อจาน ดูเคเบิลเอา เคเบิลก็คือ จ่ายเขาเดือนละร้อย แต่ถ้าจานเนี่ยจบเลยจ่ายเงินที่เดียว (โจ้, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ภาพที่ 7.19

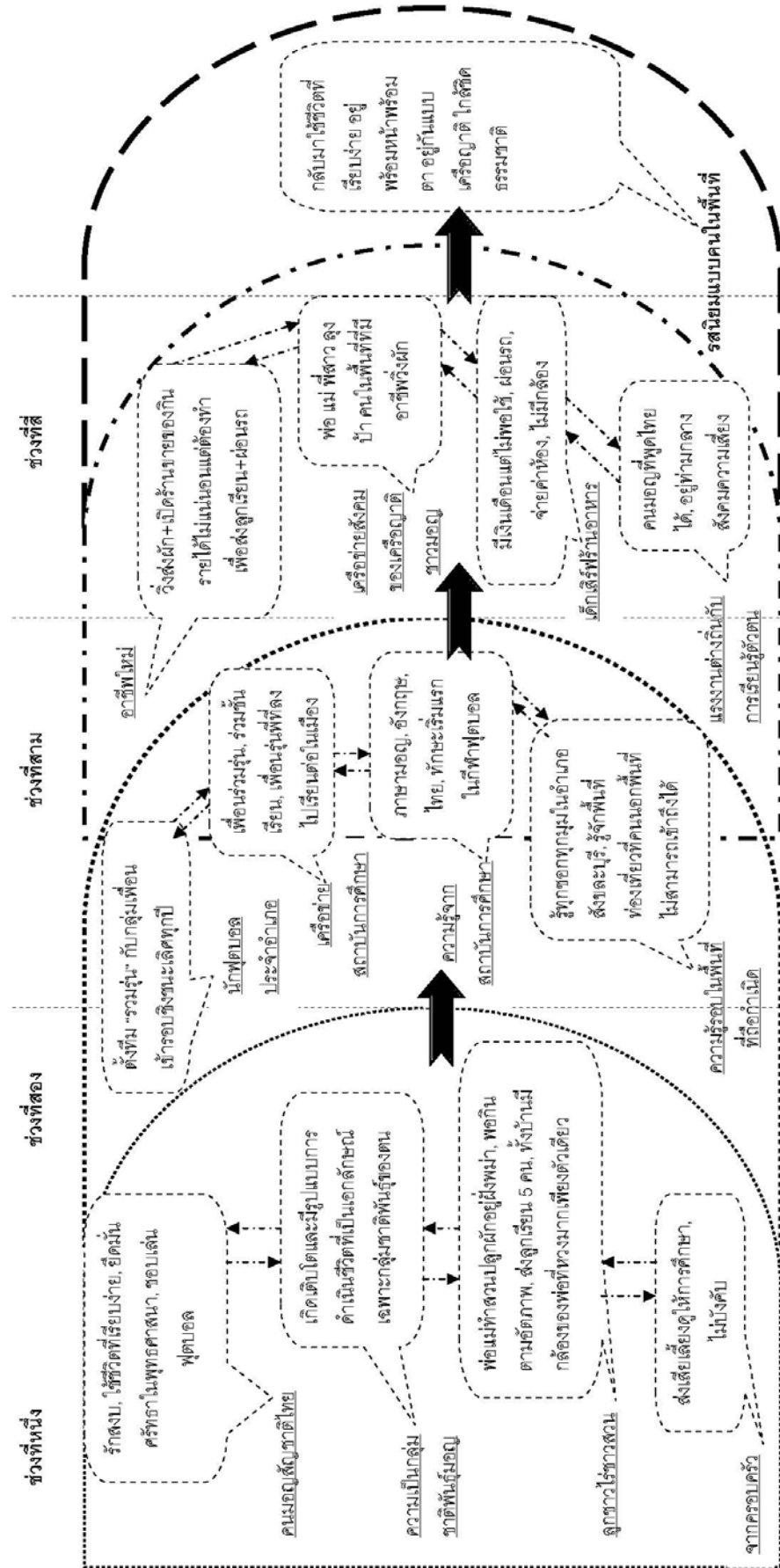
ลักษณะการเชื่อมต่อสัญญาณเข้ากับกล่องรับ
สัญญาณเคเบิลภายในหมู่บ้าน

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

ติดตามแล้ว ส่วนใหญ่ละครจะไม่ค่อยได้ดู ดูไปนั่น ๆ แหละ ดูแต่บอล ถ้ามีละคร จอย เขาก็จะดูคนเดียว แต่ไฮ้ใจร้ายวันนั้นผมดู ก็ดูดีเหมือนกันนะ แต่ส่วนใหญ่ผมจะชอบ ดูบอลมากกว่า ดูตลอด ดูเคเบิลนี่ละพี่ ไรดีไม่ต้องรอผลจากทีวีทั่วไป หรืออย่างพวก สตาร์ชอกเกอร์เนี่ย หนังสือพิมพ์กีฬาเนี่ย แกวนี่ไม่ต้องหาเลย ไม่มี ถ้าจะอ่านต้อง ข้ามไปฝั่งไทย ไปหาซื้อเอาในตลาด ก็ไม่เอา ดูเคเบิลเอาดีกว่า

ภาพที่ 7.20
การสังสมทบทวนและการปะทะสังสรรค์ของทุนทั้ง 4 ชนิดของ ใจ

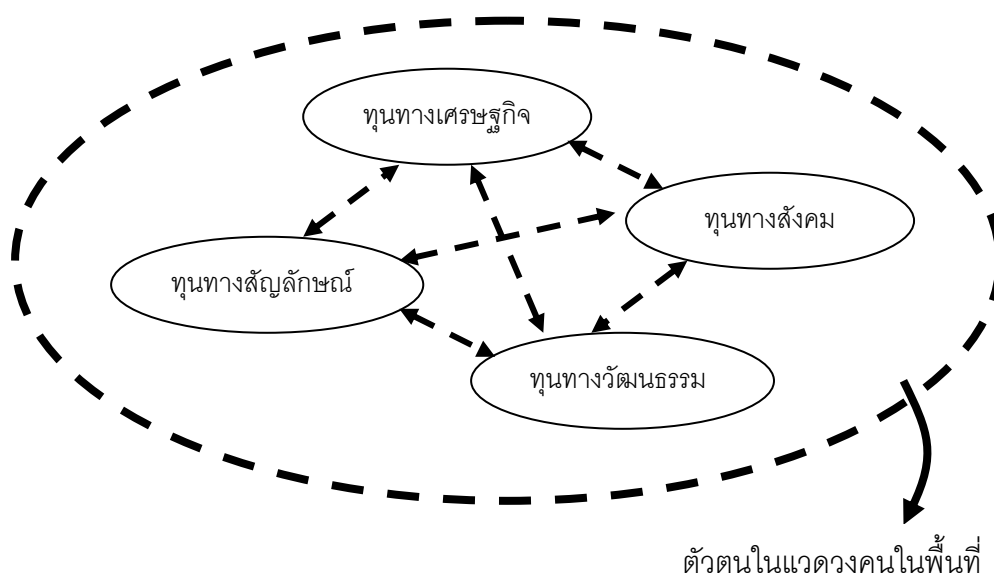
ที่มา: จากการสรุปยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

ทั้งนี้ นอกจากการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์อีกประเภทหนึ่งที่ ใจ๋ พอจะอ่านอยู่บ้าง ก็คือ หนังสือที่มีชื่อว่า “สติ” ซึ่งเป็นหนังสือที่อ่านแล้วให้ความรู้ลึกซึ้งบ่งบอกเยน โดยแหล่งที่เผยแพร่หนังสือดังกล่าว นั้น ส่วนมาก ใจ๋ จะได้รับมาจากวัด จะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่หาซื้อหนังสือธรรมะดังกล่าวได้จากแผงหนังสือ

“อย่างอื่นที่อ่านอยู่ก็เป็นหนังสือพวก “สติ” อะไรอย่างเนี่ย มันหนังสือธรรมะอะครับ อ่านอยู่ ผมมีอยู่ 3 เล่ม หนังสือจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสติสัมปชัญญะอะครับ อ่านแล้วมันใจเย็นดีครับ” (ใจ๋, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ภาพที่ 7.21

การสั่งสม การปะทะสังสรรค์ เลื่อนไหล/แทรกซึมของทุนทั้ง 4 ชนิด
ในแวดวงของคนในพื้นที่

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการใช้ชีวิตในปัจจุบันในพื้นที่ทางสังคมย่อยที่เป็นแหล่งงานในบ้านเกิดตามที่ได้วิเคราะห์มาข้างต้นนั้น แม้จะดูเป็นรูปแบบของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หวือหวา หรือเป็นไปในรูปแบบเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างในแวดวงอื่นที่กล่าวมา แต่ก็คงไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ว่ารูปแบบการใช้ชีวิตในแต่ละพื้นที่ย่อยทางสังคมของในแต่ละช่วงชีวิตของ ใจ๋ นั้น ล้วนแล้วแต่มี

เรื่องของการสั่งสม ต่อยอด เลื่อนไหลของทุนชนิดต่าง ๆ จนกลายเป็นความโน้มเอียงทางอุปนิสัย หรือรสนิยมที่ปรากฏให้เห็นผ่านรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่อำเภอสังขละบุรีอยู่ตลอดเวลา แม้ว่ารูปแบบการสั่งสม ต่อยอด เลื่อนไหลของทุนชนิดต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันไป มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่พื้นที่ทางสังคมย่อยที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดหรืออาศัยอยู่

แต่สิ่งหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กรณีศึกษา ได้แสดงออก นั่นก็คือ ความโน้มเอียงทางอุปนิสัยที่แสดงออกทางการถ่ายภาพ ซึ่งจากเรื่องเล่าชีวิตของ ใจ ที่ผ่านมา ในส่วนของความโน้มเอียงทางอุปนิสัยหรือรสนิยมที่ถูกแสดงออกผ่านการถ่ายภาพนั้น เมื่อเทียบกับกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่ผ่านมานั้น มีแนวโน้มของรสนิยมด้านการถ่ายภาพที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวในทัศนะของผู้วิจัยแล้วคิดมีความน่าสนใจในประเด็นที่ว่ารสนิยมที่ถูกแสดงออกผ่านการถ่ายภาพหรือบริบทภาพถ่ายนั้นที่แตกต่างไปจากกรณีศึกษาอื่นนั้น มีลักษณะของการถูกครอบงำตลอดจนมีรูปแบบของการต่อรองเชิงอำนาจเช่นไรบ้าง

รสนิยมที่ถูกแสดงออกผ่านการบริโภค: การครอบงำ และการต่อรองเชิงอำนาจ

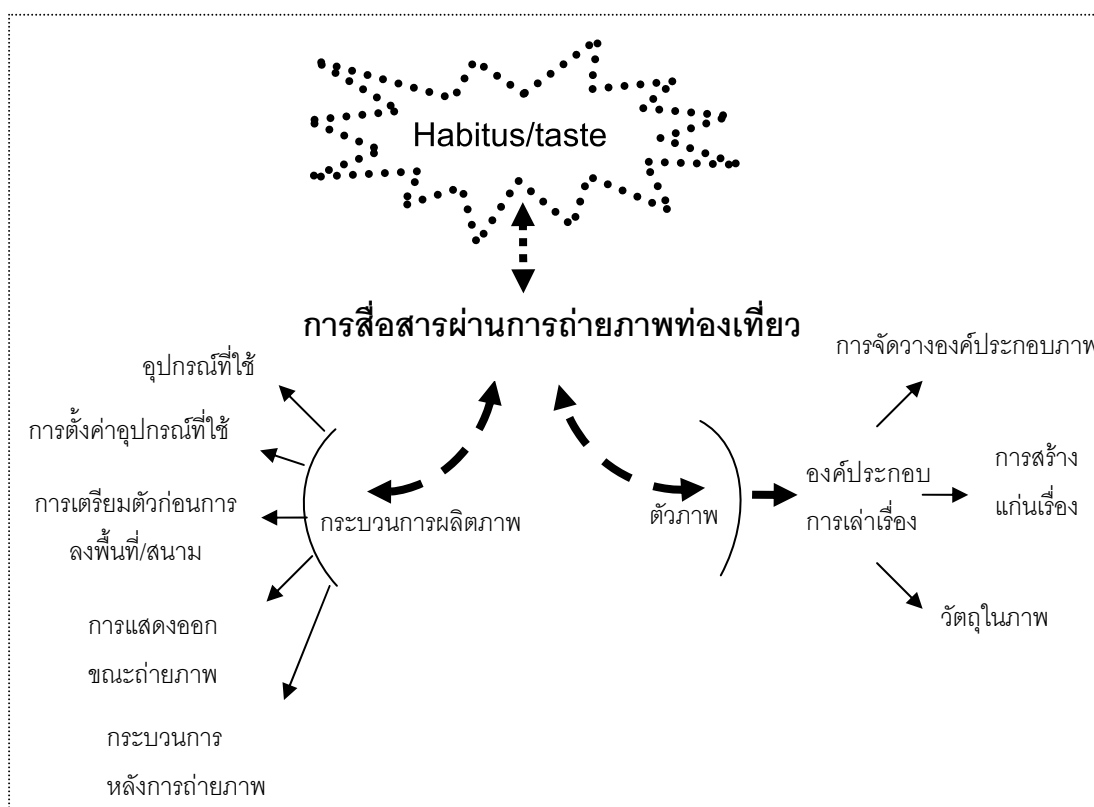
รสนิยมที่ถูกแสดงผ่านการบริโภคที่จะทำการวิเคราะห์และนำเสนอต่อไปนี้ คือรูปแบบการบริโภคของ ใจ ในฐานะของคนในพื้นที่ภายใต้บริบทของกลุ่มทางสังคม/แวดวงของผู้ที่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ร่วมกันในเขตอำเภอสังขละบุรี ที่มีต่อเรื่องของการถ่ายภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์สังเกต ตลอดจนเข้าไปใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันกับกลุ่มคนดังกล่าว

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อเช่นเดียวกับในบทที่ผ่านมา ๆ มาว่า การวิเคราะห์รสนิยมที่ถูกแสดงออกผ่านการบริโภคในฐานะของคนในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากจะเป็นสิ่งชี้ให้เห็นความแตกต่าง (distinction) ทางด้านรสนิยมการบริโภคแล้ว การวิเคราะห์ดังกล่าวจะนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในเรื่องของอำนาจ ทั้งการครอบงำและการต่อรองในเชิงอำนาจ พร้อม ๆ ไปด้วยการสะท้อนให้เห็นถึง รสนิยมการบริโภคในฐานะเครื่องมือแห่งการธำรงรักษาความชอบธรรมทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนในพื้นที่ในฐานะของกลุ่มคนที่ถูกจ้องมองได้ในอีกทางหนึ่งด้วย

ภาพที่ 7.22

การวิเคราะห์ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย/รสนิยมผ่านกระบวนการผลิต

ภาพถ่ายท่องเที่ยว และความหมายผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่อง

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย/รสนิยมที่ปรากฏในกระบวนการผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยว

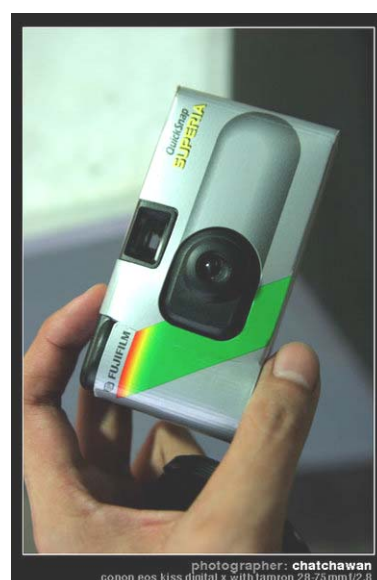
จากการเข้าไปสัมภาษณ์ สังเกต ตลอดจนใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง ใจ ในฐานะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนในพื้นที่ที่มักจะออกเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพไม่น้อยกว่าปีละครั้งนั้น ผู้วิจัยพบว่า ความโน้มเอียงทางอุปนิสัยหรือรสนิยมที่แสดงออกผ่านกระบวนการบริโภคภาพถ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของกระบวนการผลิตภาพถ่ายนั้นมีข้อแตกต่างไปจากรสนิยมกระบวนการผลิตภาพถ่ายของกลุ่มตัวอย่างที่ผ่าน ๆ มาอย่างเห็นได้ชัดดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อุปกรณ์ที่ใช้

หากไม่นับรวมกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์มของพ่อ ที่ถูกเก็บรักษาไว้อย่างดี โดยไม่ให้ผู้ใดแตะต้องแล้ว อุปกรณ์ถ่ายภาพโดยส่วนใหญ่ที่ ใจ ใช้ในการถ่ายภาพขณะออกเดินทางไปท่องเที่ยวแหล่งต้นน้ำกับเพื่อน ๆ ก็คือ “กล้องกระดาศ” ที่หาซื้อได้ตามร้านถ่ายภาพโดยทั่วไป ซึ่งมีราคาตกอยู่ที่ประมาณ 300-700 บาท

ภาพที่ 7.23

ภาพตัวอย่างกล้องกระดาศยี่ห้อฟูจิ

ที่มา: (ซ้าย) Chatchawan, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2552, จาก <http://chtchwn.multiply.com/photos/album/12/12#2>

(ขวา) Chatchawan, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2552, จาก <http://chtchwn.multiply.com/photos/album/12/12#1>

(ขวา) Chatchawan, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2552, จาก <http://chtchwn.multiply.com/photos/album/12/12#1>

multiply.com/photos/album/12/12#1

จากการสอบถามจุดเริ่มต้นของการหาซื้อกล้องกระดาศมาใช้ เป็นเพราะ ใจ ไม่รู้ว่าควรจะใช้กล้องถ่ายภาพประเภทใดมาใช้ในการถ่ายภาพ จึงอาศัยดูจากบุคคลรอบข้าง เช่น เพื่อนที่เคยใช้กล้องกระดาศดังกล่าว ประกอบกับราคาของกล้องกระดาศที่มีราคาไม่สูงมากนัก

¹วัสดุที่ใช้ในการบันทึกภาพสำหรับกล้องกระดาศโดยส่วนใหญ่จะเป็นฟิล์ม

กล้องกระดาศในฐานะปัจจัยการผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยวชนิดหนึ่งจึงเป็นตัวเลือกอันดับต้น ๆ ของการตัดสินใจทดลองนำมาใช้ในการถ่ายภาพ

“ที่ใช้มาก็เป็นกล้องกระดาศหมดเลย ใช้แล้วมันก็ชัดดีด้วย พอดีเห็นเพื่อนเค้าใช้กัน ก็เลยซื้อมาลองใช้ดู” (โจ้, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

โดยภายหลังจากการนำภาพที่ได้จากกล้องกระดาศดังกล่าวไปล้าง-อัด ขยายออกมาเป็นภาพแล้ว โจ้ รู้สึกพึงพอใจและไม่ได้รู้สึกว่า ประสิทธิภาพของกล้องกระดาศดังกล่าวจะแย่หรือเลวไปกว่ากล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์ม หรือกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลที่เหล่าบรรดามืออาชีพ และนักท่องเที่ยวใช้อยู่แต่อย่างใด

“ลองใช้แล้วมันก็ชัดดี สะดวก เราไม่ต้องเตรียมอะไรมาก ก็แค่ไปซื้อสำเร็จรูปมาใช้ พอใช้ดี ก็เลยใช้มาตลอด จะให้ผมซื้อแบบที่ช่างภาพเขาใช้ไหม? ก็คงไม่ เพราะผมไม่ได้จำเป็นต้องใช้กล้องทำอะไรมากมาย” (โจ้, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

โจ้ รู้สึกว่า การใช้กล้องกระดาศนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับเขาที่สุดแล้ว ทั้งนี้เพราะด้วยราคาที่ไม่สูงมากนัก ใช้ง่าย เพียงแค่ยกขึ้น เล็ง แล้วก็กด อีกทั้งกล้องกระดาศดังกล่าวยังมีน้ำหนักเบาเหมาะสำหรับการพกพาไปได้ทุกที่ และที่สำคัญใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งเลย ไม่ต้องคอยมานั่งดูแลรักษาให้เป็นภาระกังวลใจว่าจะถูกขโมยเหมือนอย่างที่พักหรือรุ่นพี่ที่เรียนมาทางด้านการถ่ายภาพเป็นกังวล ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยทำให้สัมภาษณ์ของ โจ้ ดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าสำหรับกลุ่มแวดวงคนในพื้นที่แล้ว กล้องถ่ายภาพอาจไม่ใช่ปัจจัยในการผลิตทางเศรษฐกิจ/วัฒนธรรมที่พวกเขาจำเป็นต้องมีกล้องคุณภาพดีราคาสูงไว้สำหรับต่อยอดทุนทางเศรษฐกิจหรือทุนทางสัญลักษณ์เหมือนอย่างในกลุ่มแวดวงของช่างภาพเชิงสุนทรีย์และกลุ่มแวดวงของช่างภาพอาชีพ

รสนิยมการเลือกใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพของ โจ้ ในฐานะคนในพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีรสนิยมการเลือกบริโภคอุปกรณ์ถ่ายภาพที่แตกต่าง (distinction) ไปจากกลุ่มตัวอย่างในบทก่อนหน้านี้ผ่าน ๆ มาอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในเรื่องของคุณภาพ ประสิทธิภาพ ชื่อยี่ห้อ ชนิดของกล้องที่ใช้ รวมไปถึงจำนวนชิ้นของอุปกรณ์การถ่ายภาพที่มีในครอบครอง กล่าวคือ การเลือกซื้อ เลือกใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพของ โจ้ นั้นไม่ได้เจาะจงหรือกำหนดคุณสมบัติตายตัวลงไปว่าจะต้องใช้ยี่ห้อใด มีลูกเล่นหรือมีฟังก์ชันพิเศษของกล้องถ่ายภาพอะไรให้แก่ผู้ใช้บ้าง หรือกล้องถ่ายภาพดังกล่าวให้คุณภาพของภาพถ่ายออกมาในโทนสีไหน คอนทราสต์จัดหรือไม่ ภาพที่ได้ออกมาจะมีลักษณะอมเขียว อมฟ้าหรือไม่ เหมาะสำหรับถ่ายภาพบุคคล หรือเหมาะสำหรับการถ่ายภาพวิวทิวทัศน์หรือไม่อย่างไร ฯลฯ เหมือนอย่างเช่นที่ช่างภาพอาชีพและนักท่องเที่ยวให้ความใส่ใจและใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกอุปกรณ์การถ่ายภาพดังที่ปรากฏผ่าน ๆ มา

กล่าวโดยสรุปปรณิยมของ โจ้ ในการตัดสินใจเลือกใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพก็คือ ขอให้กล้องถ่ายภาพที่เขาซื้อมาใช้ นั้น ใช้งานง่าย ถ่ายภาพติด ถ่ายภาพได้ กดชัตเตอร์แล้วมีภาพปรากฏออกมา อีกทั้งยังต้อง สะดวกต่อการพกพา และไม่แพงจนเกินไปอีกด้วย

2. การตั้งค่าอุปกรณ์ที่ใช้

เนื่องจากกล้องถ่ายภาพประเภทกล้องกระดาศที่ โจ้ เลือกใช้ เป็นกล้องที่ถูกออกแบบมาให้ใช้งานง่าย และมีความสะดวกต่อการใช้งาน ตัวกล้องจึงไม่มีปุ่มหรือฟังก์ชันพิเศษใด ๆ ให้ใช้งานมากไปกว่า ปุ่มกดชัตเตอร์ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่าทุนทางเศรษฐกิจหรือการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตนั้นมีบทบาทต่อการเข้ามากำหนดรูปแบบของการบริโภคได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้น การปรับตั้งค่าอุปกรณ์ใด ๆ จึงไม่สามารถกระทำได้ในอุปกรณ์ชนิดนี้ ซึ่ง โจ้ ก็ยอมรับและไม่ได้รู้สึกว่าการที่เขาเองนั้นจะต้องขวนขวายหาซื้อกล้องถ่ายภาพที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ ตลอดจนมีฟังก์ชันใช้งานอย่างหลากหลาย เหมือนอย่างกล้องถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว¹ หรือกล้องถ่ายภาพของรุ่นพี่ที่เรียนมาทางด้านการถ่ายภาพที่เขาเคยเห็นและสัมผัสกับกล้องดังกล่าวมาแล้วแต่อย่างใด

ทั้งนี้เป็นเพราะวัตถุประสงค์หลักของการถ่ายภาพของ โจ้ นั้นเป็นแค่เพียงการบันทึกความทรงจำ ไม่ได้ถ่ายภาพเพื่อส่งเข้าประกวด หรือนำภาพถ่ายที่ได้ไปตีพิมพ์แต่อย่างใด การตั้งค่าอุปกรณ์เพื่อให้เกิดผลของภาพ² ที่มากกว่าการบันทึกจึงไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดสำหรับ โจ้

¹จากการพูดคุยสอบถามกับกลุ่มเพื่อน โจ้ สิ่งที่เขาเห็นว่าเห็นจนชินตาอยู่อย่างสม่ำเสมอที่บ้านเกิดของพวกเขา ก็คือ ภาพของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมกับการถ่ายภาพเป็นที่ระลึก

²เช่น การตั้งค่ารูปรับแสงเพื่อให้เกิดผลของภาพแบบชัดลึก ชัดตื้น หรือการตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์เพื่อให้เกิดผลของภาพแบบหยุดนิ่งหรือเคลื่อนไหว

3. การเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่/สนามเพื่อการถ่ายภาพ

การเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวหรือเดินทางโดยส่วนใหญ่ของ ใจ และกลุ่มเพื่อนนั้น ไม่ได้มีพิธีรีตองหรือการเตรียมการอะไรมากไปกว่าการถือ “ฤกษ์สะดวก” “ฤกษ์สะดวก” ในที่นี้ก็คือ ความพร้อมของทุกคนที่จะออกเดินทางท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กัน เมื่อใดก็ตามที่นึกอยากจะไปเที่ยว ณ ที่แห่งไหน ก็จะคิดและตัดสินใจในทันที ไม่มีการหาข้อมูลจากสื่อ นิตยสารท่องเที่ยว สื่อท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต หรือภาพถ่ายท่องเที่ยวจากฝีมือของช่างภาพใด ๆ ทั้งสิ้น ใครอยากไปเที่ยวที่ใดก็สามารถเสนอที่จะเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปขึ้นมาได้ แม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่ถูกเสนอขึ้นมานั้นจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เคยไปเที่ยวกันมาแล้วก็ตาม อย่างเช่น บริเวณต้นน้ำ เป็นต้น

เวลาไปเที่ยวส่วนใหญ่ก็ไม่ได้นัดอะไรกันครับ คือ มันจะมีช่วงหน้าเทศกาล ที่ทุกคน จะกลับมา ไม่กลับไม่ได้ครับ ต้องกลับ ต้องกลับมาให้หมด จะรู้กัน อย่างเช่น งาน วันเกิดหลวงพ่อย่างเนี่ยครับก็จะกลับมา หรืออย่างงานวันออกพรรษา อะไรอย่าง เนี่ย สงกรานต์ ประเพณีอะไรก็กลับ เรียกว่า จะสังสรรค์กันที่ก่อนที่จะลงเมืองกันไป (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

ส่วนการเตรียมอุปกรณ์เกี่ยวกับการถ่ายภาพนั้น ในส่วนของ ใจ ก็จะทำให้กล้อง กระจกเพียงตัวเดียวติดตัวไป ไม่ได้มีการเตรียมกล้องถ่ายภาพสำรองในช่วงขณะที่กล้องไม่สามารถ ใช้งานแต่อย่างใด ซึ่งหากเกิดกรณีที่กล้องถ่ายภาพของ ใจ ใช้งานไม่ได้ ก็จะต้องยืมกล้องของเพื่อน ในกลุ่มซึ่งอาจเป็นกล้องกระดาดชนิดเดียวกันกับที่ ใจ ใช้ถ่ายภาพ หรือไม่ก็เป็นกล้องถ่ายภาพจาก โทรศัพท์มือถือ

4. การแสดงออกในขณะที่ถ่ายภาพ

จากการสังเกตการณ์แสดงออกซึ่งความนิยมเยี่ยงทางอุปนิสัยหรือแนวจิตในขณะที่ ถ่ายภาพของ ใจ นั้นผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการแสดงออกของ ใจ ในขณะที่บันทึกภาพนั้น เป็นไปใน ลักษณะของการบันทึก โดยใช้กล้องถ่ายภาพเป็นเพียงเครื่องหยุดเวลา ด้วยวิธีการที่ ใจ “เลียนแบบ” มาจากรุ่นพี่ที่เรียนมาทางด้านการถ่ายภาพและจากอากัปกริยาของผู้ที่ถ่ายภาพทั่ว ๆ ไป ด้วยการ “ยกกล้องขึ้น เล็ง แล้วก็ถ่าย” เท่านั้น ไม่ได้มีการเดินสำรวจโดยรอบ เพื่อหามุม เลือคมุมที่ดีที่สุด หรือรอจังหวะ ดูทิศทางแสง เพื่อที่จะนำเสนอเรื่องราว ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ให้เกิดมีความหมาย ขึ้นในภาพถ่ายแต่อย่างใด

ภาพที่ 7.24

ลักษณะการจับกล้อง ยกกล้องขึ้น เติง แล้วก็กด

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ประอรพิชญ์ คัจฉาวัฒนา

การเลียนแบบทางด้านการถ่ายภาพของ โจ้ จึงเป็นแค่เพียงเพื่อให้มีภาพติดมาในกล้อง หรือ “ถ่ายภาพติด” โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเล่าเรื่องราวหรือสื่อความหมายในแบบที่มีมืออาชีพด้านการถ่ายภาพหรือนักท่องเที่ยวพยายามทำกัน การแสดงออกในขณะการถ่ายภาพของ โจ้ จึงเป็นแค่เพียงวัตถุประสงค์เดียว นั่นคือ การบันทึกเหตุการณ์ความทรงจำที่ดีในระหว่างออกเดินทางท่องเที่ยวเท่านั้น

ส่วนใหญ่จะถ่ายภาพก็เฉพาะตอนเวลาไปเที่ยว ก็จะเตรียมเอาไป ยิงถ้าไปเที่ยวไกล ๆ ก็ยังต้องเอาไป ส่วนใหญ่จะเอากล้องไปถ่ายกันก็เฉพาะตอนไปเที่ยวสังสรรค์กันนะครับ อย่างอื่นก็ไม่ค่อยได้ถ่ายเท่าไร แต่ถ้าเวลาไปเที่ยวเนี่ยต้องเอาไป มีเท่าไรก็ถ่ายเท่านั้น ยิ่งถ้าเป็นกล้องดิจิทัลของเพื่อนด้วยแล้วก็จะถ่ายกัน แบบไม่หมดไม่เลิก (โจ้, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

แม้ ใจ จะเล่าให้ฟังว่า เขามีรุ่นพี่ที่เรียนมาทางด้านนิเทศศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัย เซนต์จอห์น ตลอดจนเคยได้เห็นกล้องถ่ายภาพแบบมืออาชีพที่มีลักษณะ “ยาว ๆ” หรือแม้กระทั่ง เคยได้เห็นภาพถ่ายของรุ่นพี่คนดังกล่าว ตลอดจนเคยได้ยิน ได้รับการสอนหลักการถ่ายภาพพื้นฐาน มาบ้างจากรุ่นพี่ที่เรียนมาคนดังกล่าว แต่ ใจ ก็รู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่ยากเกินไปสำหรับเขาและเขาก็ ไม่คิดที่จะสอบถามความรู้ทางด้านการถ่ายภาพเพิ่มเติม หรือค้นคว้าความรู้ดังกล่าวเพิ่มเติมเอา จากหนังสือ และที่สำคัญ “มันไม่มีความจำเป็นอะไรมากมาย” ที่จะต้องลงทุนลงแรงไปเรียนวิชา เหล่านั้น ความต้องการของเขามีเพียงแค่ถ่ายภาพได้ ถ่ายแล้วมีภาพปรากฏอยู่บนฟิล์ม ในไฟล์ หรือในกระดาษอัดรูปเท่านั้น ซึ่งนั่นก็เท่ากับว่าสำหรับคนในพื้นที่แล้ว กล้องถ่ายภาพไม่ใช่ปัจจัยใน การผลิตที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของพวกเขานั่นเอง

5. กระบวนการหลังการถ่ายภาพ

สำหรับ ใจ และกลุ่มเพื่อน กระบวนการหลังการถ่ายภาพจะเกิดขึ้นภายหลังจาก การท่องเที่ยวในแต่ละครั้งสิ้นสุดลง ฟิล์มหรือไฟล์ดิจิทัล (ในกรณีที่เป็นกล้องถ่ายภาพจากโทรศัพท์ มือถือ หรือกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลของเพื่อนในกลุ่ม) จะถูกส่งไปที่ร้านล้างอัดรูปในกรณีที่ เป็นฟิล์ม แต่หากเป็นไฟล์ดิจิทัลก็จะถูกดาวน์โหลดไปเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์หรือการเขียนลงแผ่น เล็กภาพที่จะอัดก่อน แล้วนำไปอัดลงบนกระดาษต่อไป

“ถ้าอย่างของเพื่อนที่ถ่ายเป็นกล้องดิจิทัลมา พอกลับมาก็จะเอาลงคอม แล้วก็ มาเลือก ๆ ก่อนที่จะส่งไปอัด อันไหนที่ไม่เอาก็คัดออก ที่คัดออกส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเภทถ่ายมั่ว ถ่ายอะไร ๆ มาก็นิรู้ มั่วไปหมด ล่าสุดที่ไปเที่ยวกันมา ลงคอมแล้วยังไม่ได้ไปไรท์เลย” (ใจ, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)

จากการสอบถาม จอย ภรรยาของ ใจ พบว่า ในกรณีที่ถ่ายภาพจากกล้อง ดิจิทัลของเพื่อน โดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้มีการส่งไปที่ร้านอัดขยายภาพแต่อย่างใด “อย่างมาก็แค่ไรท์ลงแผ่นเก็บไว้เท่านั้น” และจุดแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ จะไม่มีการนำไฟล์ ภาพจากกล้องดิจิทัลมาเข้าสู่กระบวนการตกแต่งภาพเพื่อให้ภาพดูดี ดูงดงามเกินความเป็นจริง หรือนำเอาข้อความเข้ามาประกอบภาพ หรือนำภาพมาประกอบงานเขียนร้อยเรียงเป็นเรื่องราว แล้วส่งต่อไปให้กับเพื่อนเที่ยวในกลุ่ม หรือส่งเป็นของที่ระลึกให้กับบุคคลพิเศษเหมือนอย่าง ที่นักท่องเที่ยว และมืออาชีพด้านการถ่ายภาพมักจะกระทำกันแต่ประการใด

ส่วนหากเป็นกรณีของการถ่ายภาพด้วยกล้องกระดาดซึ่งเป็นกล้องที่ใช้ฟิล์มเป็นวัสดุในการรับแสง เพื่อบันทึกภาพ ภายหลังจากการเดินทางท่องเที่ยวเสร็จสิ้นลง¹ ใจ ก็ได้นำกล้องกระดาดดังกล่าวไปส่งที่ร้านอัดขยายภาพเพื่อทำการล้างอัดภาพต่อไป

โดยภายหลังจากได้ภาพจากร้านอัดขยายภาพแล้ว เมื่อใดก็ตามที่ได้พบปะเจอะเจอกลุ่มเพื่อน ก็จะนำภาพถ่ายที่ได้จากกล้องของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนกันดู ซึ่งในขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนกันดูนี้ หากมีภาพใดเป็นที่ถูกอกถูกใจ ภาพดังกล่าวก็就会被แจกจ่ายกันในหมู่เพื่อนฝูงทันที โดยไม่มีการสั่งอัดภาพนั้นเพิ่มแต่อย่างใด และเมื่อการพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนรูปกันดูเสร็จสิ้นลง รูปต่าง ๆ ที่ยังคงเหลืออยู่ก็จะยังคงอยู่ในอัลบั้มใส่ภาพที่มาจากร้านถ่ายรูป โดยไม่มีการนำเอาไปจัดอัลบั้ม หรือนำไปดัดแปลงใช้ทำสื่ออื่นใดอีก เฉกเช่นเดียวกันกับภาพถ่ายท่องเที่ยวบริเวณเขตอำเภอสังขละบุรีของ ใจ ชูต เป็นภาพถ่ายที่ได้มาจากกล้องกระดาด ซึ่งเป็นกล้องถ่ายภาพที่ ใจ ค้นเคยและใช้อยู่เป็นประจำ ดังตัวอย่างภาพที่ปรากฏต่อไปนี้

¹ใจ บอกกับผู้วิจัยว่า ในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง หากมีการนำกล้องกระดาดติดตัวไปเพื่อใช้ในการถ่ายภาพ ใจ จะถ่ายภาพให้หมดไปกับการเดินทางในทริปนั้นทันที เพื่อจะได้นำกล้องดังกล่าวส่งไปล้างอัดที่ร้านถ่ายภาพ

ภาพที่ 7.25
ภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ใจ

ภาพที่ 7.25 (ต่อ)

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ใจ

ภาพถ่ายท่องเที่ยวทั้ง 29 ภาพ ที่ปรากฏข้างต้นนี้ เป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวในเขตอำเภอสังขละบุรีที่ถูกบันทึกไว้ด้วยกล้องถ่ายภาพที่เรียกว่า “กล้องกระดาศ” ซึ่งเป็นกล้องถ่ายภาพที่ ใจ มักจะซื้อหาและใช้อยู่เป็นประจำในขณะออกเดินทางท่องเที่ยว

ทั้งนี้เมื่อมองโดยภาพรวม จะพบว่า ภาพถ่ายชุดดังกล่าวมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงและส่วนที่แตกต่างไปจากภาพถ่ายท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษาในบทที่ผ่านมา เช่น ภาพถ่ายของ ใจ มีความคล้ายคลึงกับภาพถ่ายท่องเที่ยวของ ใจ ในรูปแบบการถ่ายภาพที่มีมืออาชีพโดยทั่วไปเรียกว่า “ภาพถ่ายบันทึก” ซึ่งลักษณะของการถ่ายภาพดังกล่าวจะแตกต่างไปจากการถ่ายภาพในแบบฉบับของมืออาชีพที่เน้นการประกอบสร้างความหมายและ “เรื่องราว” ให้เกิดขึ้นในภาพถ่าย

อย่างไรก็ตามจากการยกตัวอย่างความเหมือนและความแตกต่างในเรื่องของการประกอบสร้างความหมายที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ในทัศนะของผู้วิจัยแล้วมองว่า ทั้งความเหมือนและความแตกต่างดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้ในระดับหนึ่งว่า รสนิยมที่แสดงออกผ่านกระบวนการผลิตภาพถ่ายนั้น ไม่ได้หยุดนิ่งหรือปรากฏให้เห็นแค่เพียงในขั้นตอนของกระบวนการผลิตภาพเท่านั้น หากแต่ความแตกต่างทางด้านรสนิยมดังกล่าวยังสามารถปรากฏให้เห็นผ่านขั้นตอนของการประกอบสร้างความหมายลงในภาพถ่ายท่องเที่ยวซึ่งจะได้ชี้ให้เห็นในส่วนถัดไปอีกด้วย

รสนิยมกับความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยว: การสร้างความหมายผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่อง

เกณฑ์การวิเคราะห์รสนิยมที่ปรากฏให้เห็นผ่านขั้นตอนการประกอบสร้างความหมายลงในภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีที่มาจากการถ่ายภาพของ ใจ ในครั้งนี้นั้น คือ เกณฑ์การวิเคราะห์ชุดเดียวกันกับการวิเคราะห์ความหมายในทุก ๆ บทที่ผ่านมา อันประกอบไปด้วยองค์ประกอบการเล่าเรื่องใน 3 ประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

การจัดวางองค์ประกอบภาพ

หลักการจัดวางองค์ประกอบภาพที่ปรากฏให้เห็นผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวทั้ง 29 ภาพข้างต้น ที่พบเห็นมากที่สุด คือ การจัดวางองค์ประกอบภาพโดยให้วัตถุหลักหรือตัวบุคคล สิ่งของ สถานที่ที่ต้องการถ่ายอยู่ตรงตำแหน่งกึ่งกลางของภาพ ในระดับสายตา จะมีบ้างเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่ถ่ายโดยใช้มุมกด หรือมุมก้ม เช่น ภาพที่กลุ่มเพื่อน ใจ กำลังตระเตรียมหุงหาอาหาร

ทั้งนี้จากการได้พูดคุยสอบถามและสังเกตการณ์แสดงออกในขณะการถ่ายภาพของ ใจ ผู้วิจัยค่อนข้างมั่นใจและเชื่อในสิ่งที่ ใจ เล่าเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ด้านการถ่ายภาพว่า ถึงแม้

เขาจะเคยเห็นบิดาถ่ายภาพ และมีเพื่อนรุ่นพี่ที่เรียนด้านการถ่ายภาพที่เคยบอกกล่าวถึงวิธีการถ่ายภาพเบื้องต้นให้เขา แต่สำหรับตัว ใจ้ เองแล้วสิ่งเดียวที่เขาจดจำ และนำมาปฏิบัติใช้ในขณะถ่ายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการจัดวางองค์ประกอบภาพ ก็คือ “การยกกล้องขึ้นเล็งเมื่อวัตถุ คน สัตว์ สิ่งของปรากฏอยู่ตรงกึ่งกลางภาพแล้ว ก็ถ่าย” เพียงเท่านั้น

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์การจัดวางองค์ประกอบภาพของ ใจ้ ยังพบอีกด้วยว่า มีความคล้ายคลึงกับการจัดวางองค์ประกอบภาพของนักท่องเที่ยวนั่นคือ วางจุดสนใจไว้ตรงกึ่งกลางภาพโดยใช้มุมถ่ายภาพในระดับสายตา ซึ่งการจัดวางองค์ประกอบภาพในลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงจากการจัดวางองค์ประกอบภาพของเหล่าบรรดาช่างภาพ ทั้งช่างภาพเชิงสุนทรียะ และช่างภาพอาชีพที่จะต้องคิด คาดเดาล่วงหน้าก่อนการถ่ายภาพว่า ในบริบทของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าที่กำลังจะถ่ายภูมุนั้น ควรจะประกอบสร้างความหมายออกมาในลักษณะใดเพื่อให้เกิดการสื่อความหมายในภาพถ่ายนั้นได้ตรงกับวัตถุประสงค์ หรือเจตย์ของการถ่ายภาพได้ดีที่สุด

การสร้างแก่นเรื่อง (Theme)

การสร้างแก่นเรื่องที่ปรากฏให้เห็นผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวของ ใจ้ ทั้ง 29 ภาพข้างต้นนี้นั้น เป็นการสร้างแก่นเรื่องในรูปแบบของ “ภาพบันทึกเหตุการณ์ความทรงจำ” ที่มองผ่านมาจากสายตาของคนในพื้นที่ ที่มีความคุ้นเคย และใกล้ชิดกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นบ้านเกิดของพวกเขา

ทั้งนี้สังเกตได้จากลักษณะการแต่งกายของตัวบุคคลที่ปรากฏในภาพ ที่มีลักษณะการแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าที่เรียบง่าย เช่น การนุ่งสั้น ใส่ผ้าถุง ไม่ใส่เสื้อ หรือแม้กระทั่งใส่แต่กางเกงในตัวยาว ไม่มีสัมภาระจำพวกเป้ ถังน้ำ ตลอดจนอุปกรณ์การเดินทาง เช่น กระเป๋าล่องเลื้อยชีพ ปรากฏให้เห็นเหมือนอย่างนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวหรือช่างภาพแต่อย่างใด

นอกจากนี้หากสังเกตสถานที่ที่ปรากฏในภาพถ่ายชุดนี้ก็พบว่า สถานที่ที่ถูกใช้สร้างเป็นแก่นเรื่องนั้น จะมีความแตกต่างไปจากสถานที่ที่มักจะปรากฏอยู่ในภาพของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวหรือช่างภาพ กล่าวคือ สถานที่ที่ใช้สร้างเป็นแก่นเรื่องในภาพถ่ายท่องเที่ยวของ ใจ้ นั้น เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวหรือช่างภาพโดยส่วนมาก “ไม่สามารถเข้าถึง” หรือไม่ก็ไม่ทราบว่าสถานที่ที่มีความเป็นธรรมชาติดังกล่าวอยู่ เช่น แหล่งต้นน้ำ หรือพื้นที่ป่า ซึ่งการจะเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าวได้จะต้องเป็นกลุ่มคนที่มีทุนความรู้หรือทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นดีพอสมควรหรือไม่ก็อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมาตั้งแต่เกิด

สาเหตุของความไม่รู้หรือการเข้าไม่ถึงสถานที่ดังกล่าว อาจจะสันนิษฐานได้ว่า พวกนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวหรือช่างภาพอาชีพนั้น เป็นคนต่างถิ่นที่ไม่ได้เกิดและเติบโตในท้องถิ่นแห่งนี้ ส่วนข้อสันนิษฐานอีกประการหนึ่งน่าจะมาจาก การที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้ถูกประกาศให้เป็น

พื้นที่ท่องเที่ยวสำหรับคนทั่วไป ส่วนข้อสันนิษฐานประการสุดท้ายอาจจะเป็นเพราะในสายตาของนักท่องเที่ยวและช่างภาพแล้วไม่ว่าจะเป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำ หรือผืนป่าก็ไม่ได้มีความน่าสนใจหรือสำคัญไปกว่าบริเวณสะพานไม้ เจดีย์พุทธคยาตามที่ปรากฏผ่านสื่อต่าง ๆ ที่พวกเขาเปิดรับอยู่อย่างสม่ำเสมอ

การสร้างแก่นเรื่องที่ปรากฏให้เห็นผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวของ ใจ ในชุดดังกล่าว จึงเป็นการสร้างแก่นเรื่องที่ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่า มีการประกอบสร้างความหมายได้ใกล้เคียงกับความเป็นธรรมชาติ เป็นสภาพของวิถีชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นกับพวกเขาอย่างแท้จริง

กล่าวในอีกลักษณะหนึ่งก็คือ รสนิยมการสร้างแก่นเรื่องในภาพถ่ายท่องเที่ยวของ ใจ แม้จะถูกกำหนดจากชุดความรู้ทางด้านการถ่ายภาพมาบ้าง (เช่น จะจัดการกับกล้องถ่ายภาพที่มีอยู่ในมืออย่างไร ให้มีภาพปรากฏออกมา) แต่เมื่อวิเคราะห์จากการสร้างแก่นเรื่องในภาพถ่ายท่องเที่ยวของ ใจ กลับพบว่า การสร้างแก่นเรื่องในภาพถ่ายของ ใจ นั้นไม่ได้มีการสร้างแก่นเรื่องใดมากไปกว่า การสร้างแก่นเรื่องแบบบันทึกภาพเหตุการณ์ ความสุข ความทรงจำ ที่พวกเขามีในขณะการออกเดินทางท่องเที่ยว ในฐานะของผู้ที่มีความคุ้นเคย และรู้ทุกซอกมุมในพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าว

ตัวละคร (Character) / วัตถุที่อยู่ในภาพ

ตัวละครที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวชุดนี้ ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นคนในพื้นที่ทั้งสิ้น ตัวละครที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวทั้ง 29 ชุด ประกอบไปด้วย กลุ่มเพื่อน ใจ พี่สาว น้องสาว ลูก ป้า

ตัวละครทุก ๆ ตัวที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายดังกล่าว ถือเป็นตัวละครหลักที่ปรากฏอยู่ในทุก ๆ ภาพ จะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่มีภาพของตัวละครดังกล่าวเข้าไปปรากฏ เช่น ภาพมุมกว้าง ถ่ายจากเรือระยะไกล ที่แสดงให้เห็นถึง หอระฆัง ตลอดจนพระอุโบสถหลังเก่าที่จมน้ำอยู่เท่านั้น

กล่าวโดยสรุปจากเรื่องเล่าชีวิตของ ใจ จนมาถึงความโน้มเอียงทางอุปนิสัยที่แสดงออกผ่านการสื่อสารความหมายด้วยภาพถ่ายท่องเที่ยวที่นำเสนอมาข้างต้นนั้นนั้น อาจกล่าวได้ว่ารสนิยมด้านการถ่ายภาพและภาพถ่ายของ ใจ นั้น จัดได้ว่าเป็นรสนิยมของคนในพื้นที่ที่มีรูปแบบของรสนิยมในการบริโภคที่แตกต่าง (distinction) ไปจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่ผ่าน ๆ มา กล่าวคือรสนิยมด้านการถ่ายภาพของ ใจ เป็นรสนิยมของแควดวงคนในพื้นที่ (taste of localism) ที่เกิดและเติบโตในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีความรอบรู้ในฐานะของผู้ชำนาญการในทุก ๆ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นความรอบรู้ในเรื่องของประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์มอญพลัดถิ่น ความรอบรู้ในเรื่องของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ตลอดจน

ภูมิสถาปัตย์ของสิ่งปลูกสร้าง ขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ในฐานะของคน
มอญที่ “เกิดเติบโตและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่” (I am there) ที่ได้รับการยอมรับทั้งจากหน่วยงาน
ภาครัฐ เอกชนตลอดจนคนทั่วไปให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเพื่อการถ่ายภาพแห่ง
นี้ ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจและคิดว่าเป็นประเด็นที่น่าวิเคราะห์ติดตามต่อไปก็คือหากใช้จุดยืนการ
มองรสนิยมด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของคนนอกพื้นที่หรือจุดยืนในแบบมืออาชีพด้านการ
ถ่ายภาพมาวิเคราะห์หรือตัดสินรสนิยมการถ่ายภาพในแบบฉบับของคนในพื้นที่แล้ว รสนิยมทางด้าน
การถ่ายภาพของ ใจ ดังกล่าว “อาจจะ” เป็นรสนิยมที่ไม่มีความชอบธรรมในแวดวงของการถ่ายภาพ
โดยรวมเท่าใดนัก และรสนิยมการถ่ายภาพแบบคนในพื้นที่ดังกล่าวก็อาจจะถูกจัดอยู่ในประเภท
ของผู้ที่มีรสนิยมด้านการถ่ายภาพที่แตกต่างไปจากรสนิยมด้านการถ่ายภาพของกรณีศึกษาอื่น ๆ
ที่ผ่าน ๆ มา ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ตรงที่ว่า เมื่อรสนิยมด้านการถ่ายภาพของกลุ่มคนต่าง ๆ ได้มา
ปะทะสังสรรค์กันแล้ว กลุ่มคนที่สังกัดต่างแวดวงย่อย หรือมีรสนิยมด้านการถ่ายภาพที่แตกต่าง
เหล่านั้นจะมีรูปแบบการถูกครอบงำ ตลอดจนการต่อรองในรูปแบบใดบ้าง ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะ
นำเสนอในบทถัดไป